

EDUARD VILDE

Kõtistamise kõrred

Tallinn : K. Busch
1888

Trükise digitaalkoopia ehk e-raamatu tellimine (eBooks on Demand (EOD)) –miljonid raamatud vaid hiireklõpsu kaugusel rohkem kui kümnes Euroopa riigis!

Täname Teid, et valisite EOD!

Euroopa raamatukogudes säilitatakse miljoneid 15.–20. sajandi raamatuid. Kõik need raamatud on nüüd kättesaadavad e-raamatuna — vaid hiireklõpsu kaugusel 24 tundi ööpäevas, 7 päeva nädalas. Tehke otsing mõne EOD võrgustikuga liitunud raamatukogu elektronkataloogis ja tellige raamatust digitaalkoopia ehk e-raamat kogu maailmast. Soovitud raamat digiteeritakse ja tehakse Teile kättesaadavaks digitaalkoopiana ehk e-raamatuna.

Miks e-raamat?

- ⇒ Saate kasutada standardtarkvara digitaalkoopia lugemiseks arvutiekraanil, suurendada pilti või navigeerida läbi terve raamatu.
- ⇒ Saate välja trükkida üksikuid lehekülgi või kogu raamatu.
- ⇒ Saate kasutada üksikterminite täistekstotsingut nii ühe faili kui failikomplekti (isikliku e-raamatukogu) piires.
- ⇒ Saate kopeerida pilte ja tekstiosi teistesse rakendustesse, näiteks tekstitötlusprogrammidesse.

Tingimused

EOD teenust kasutades nõustute Te tingimustega, mille on kehtestanud raamatut omav raamatukogu. EOD võimaldab juurdepääsu digiteeritud dokumentidele rangelt isiklikel, mittekommertseesmärkidel. Kui soovite digitaalkoopiat muuks otstarbeks, palun võtke ühendust raamatukoguga.

- ⇒ Tingimused inglise keeles: <http://books2ebooks.eu/odm/html/utl/en/agb.html>
- ⇒ Tingimused saksa keeles: <http://books2ebooks.eu/odm/html/utl/et/agb.html>

Rohkem e-raamatuid

Seda teenust pakub juba tosin raamatukogu enam kui kümnes Euroopa riigis.

Lisainfo aadressil: <http://books2ebooks.eu>

Kõitistamise Kõrred.

Eduard Wilde nälgajutud.

Sisu:

- I. Kõitistamise mõiste.
- II. Kõitistamise ajalugu.
- III. Kõitistamise teoreetiline alus.
- IV. Kõitistamise puudused.
- V. Kõitistamise tulemused.

Helsingis, 1888.

K. Suominen kirjallisuuskäsitteiden kirjasto.

A-770

A 790.

Rõistamise kõrred.

Eduard Wilde naljajutud.

Sisu:

- I. Nättsepa kosja-kavalus.
- II. Muirastus.
- III. Rebaseid teineteise lõksus.
- IV. Wigased pruudid.
- V. Kõstri-papa mõidukoos.

1790.

Tallinnas, 1888.

R. Busch'i raamatukaupluse kaudu trükitud.

Дозволено Пензуровъ. — Дерптъ, 28. Октября 1888 г.

Rättsepa kosja-kavalus.

Kosjamoor kuulis, et ma rikast naest soovida ja juhatas mind ühe elatanud piiga juurde, kes Tallinnas „liiva peal“ Israeli uulitsas oma majas elada. Peale selle, et ta kassa ja koeri armastada ja neid enesel tosinate kaupa pidada, olawat ta igapidi mõisilik inimene, lahke ja hea südamega.

Miks ta siitamaani meest ei olla saanud, olemat teadmata; wist walinud ta eluajas liig palju ja jäänud wiimaks ilma. Minule wanale poisile olla ta aga kui loodud. Tema warandust majaga kokku wõida vähemast wiiie tuhande peale määrata, sest ta olla eluaja rikkaid jaksu teeninud ja proua surma järele ka oma jagu pärandust saanud. Kolmat aastat elada ta oma wäikeses majas wagusat elu.

Soo! See oli siis kõik wäga hüwa! Pagana pihta, kui ma weel wanas eas majaperemeheks saaksin! See mõte oli nii tõtistaw, nii armas, et ma kosjaplaani filmapilt walmis seadisin. Kohe järgmisel pühapäewal „wiskasin enese wiksi“ ja otsisin wanapiiga majakese üles. Juba eestotta astudes kajas mulle toast koerade, koerakeste ja kutsikate haukumine ning kasside ja kassi-pojuteste kiunumine ja niugumine wastu. „Jäle kontsert küll, aga mis tost,“ mõtlesin ma, „kui ma tord majas peremeheks saanud, küll ma siis kutsudele ja kiisudele näitan kuda neil Tiigiwesti tiigis auukituse laul meelest ära läheb.“

Röögis pingi peal norstas suur tugew wanamees nii wägewaste, et tahm pliidi-katuse küllest maha sadas. Sellest läksin ma mööda, woputasin elutoa ukse pihta ja astusin sisse.

tatud vastus, „ja mis sugune rättsjepp veel! Ma ütlen teile, termes kubermangus ei ole niisugust rättsjeppa!“

„Sui, see on väga paha,“ ütles Moša, „ma olen enesele nimelt põhjuseks teinud, ialgi rätsepale mehele minna. Mis päraft? Nad on peale halpuse kõik arad kui jäneseb ja nad kõik on, nii palju mina olen näinud, jõretumad kuiwanud mehed. Rättsjeppad ei suuda naest ei elutormide, ei muude õnnetuste vastu kaitseda. Mäituseks elan mina Talluna kõige kardetavamas tumedamas nurgas, kus ja ühelgi võsel julge ei või olla, et rõõvlib ja mõrtsukad sisse ei tungi. Mina ise olen väga ara werega. Matine hirm lufulõhkujate ja kaelalõikajate eest piinab mind. Wõtan ma rättsjeppa meheks — Jumal teab, ma sureksin hirmu päraft juba enne kui rõõvlib afnateft sisse peafewad. Ma pean enesel talli palga eest tugewa mehe sulafeks, kes kõõgis igal võsel magab. Lähem ma mehele, siis peab oneti mees mind kaitssta võina.“

Ma tõuisin tooli pealt üles ja ajasin enese sirgetks. Wu silmad pöörelesiwad nagu kasakal peas.

„Kuuline neitsi!“ hüüdsin ma käsa rusikasse tõmmates ja käewarssa wälja sirutades. „Mina olen küll keha poolest ka kõhn ja wäikene, aga jõudu on mul kui elewandil ja julgust kui Indianlasel — uskuge mind! Tungigu siia wiiskümmeind Jüri Kummu ja tats korda nii palju teisa masuurikuid sisse, ma punuma ei pane, ma raiun nad oma rusikatega kõik nii surnuks, et nad teisel päewal imeks peawad panema!“

Meiu Moša raputas põlastawa ja kahtlase naeratamisega pead.

„Seda ma ei usu,“ ütles ta kindlaste, „ja parem on, kui meie kosja-asjast ennam sõnagi ei kõnese. Mina jään oma põhjusmõtte juurde kahjukindlaks: rättsjeppa ma meheks ei võta! Mitte sõna enam, ma palun teid!“

Püüdsin küll veel korutada ja kinnitada, et ma kõige tugevam ja julgem mees Tallinnas olla, aga kangekaelne wanatüdruk jäi oma otsuse juurde ja ma pidin häbi ja kurbdusega lahkuma.

Tulise pihhta! mul oli nii kahju et! Oma nõuu maha

jätta ei tahtnud ma mingi hinna eest. Ma hakkasin mõtlema ja sonima, kuda abi saaks. Kolm päeva pidasin ma ööd ja päevad aru, siis oli plaan käes, abinõuu leitud. Pugeja peab nimelt teadma, et ma sugugi loll pois ei ole. Warsti saab igauks nägema, et mu plaan kaval ja mõjuv oli. — —

Järgmisel pühapäeval läksin uua wanapiigale teist korda külaliskes. Ta tegi suured filmad, mina aga tegin, nagu ei paneks ma seda tähelegi. Palusin wabandada, et ma teda waatama tulnud, ütlesin, et mul tema koerad ja kassid väga armsaks saanud ja et ma, kui lubataks, nende seas paar tundi hea meelega lõbu otsiks. Kosja-kraamist ei lausunud ma enam sõnagi. Koskane oli kaunis mahe ja lahke, seft tal näitas, koertest ja kassidest hoolimata, kodu igaw olewat ja ma olin lõbus selfiline.

Jutu seas tähendasin ma, et mul kodus ilus wäikene siidipuudli selfi koerakene olewat, mida ma hea meelega temale soowiks kinkida. Ma ei olla aga koerakest selle pärast kaasa toonud, et ma ei teadwat, kas kingitust wastu tahetawat wõtta; preiil olla juba sarnasid loomi küllalt.

„Oh, isand Piht,“ hüüdis neiu Rosa elawalt, „minul ei saa neist ka siisgi küllalt, kui mul kaks korda nii palju oleks, kui neid juba on.“

„Soo,“ kostsin mina, „see rõõmustab mind väga. Ma olen õnnelik, et teie mu kingituse wastu tahate wõtta. See olgu meie edespidiise sõpruse märgiks. Kui te' soowite, siis saadame teie sulase kohe kutsika järele. Ma annan talle sedeli adressiga ligi ja kirjutan, et mu õpipoisid „Bella“ temale kätte annawad.“

Piigakene oli selle nõuuga täitsa rahul. Sulane, nimega Mats, seefama, keda ma kõõgis minewal korral näinud magawat, saabeti kohe minu koju kutsika järele.

Müüd oli aeg kätte jõudnud, kus ma oma plaani wõisin proowima hakata. Ma wilistasin afna juures kaunis tügewaste. Seda tegin ma neiu teada koerte kohta, mul enesel aga teine otstarbe teatawal. Paari minuti pärast sündis idagi, mis mulle eneselegi lõpmata kentsakas ette tuli . . .

Uks läks korraga lahti ja sisse tungisivad suure rüsinaga: kolm, neli, viis tugewat meest, mustaks määritud metsliste nägudega.

Piigafene oli ehmatuse ja hirmu pärast keeletu. Ta ei saanud sõna suust, ei healefest rinnast. Wärijedes oli ta tooli peale langenud. Nüüd oli minu tund tulnud.

„Neitsi Kosa!“ hüüdsin ma wägewa healega. „Ärge kartke midagi! Mina olen ju ka weel siin! Waatke aga pealt kuba need seitse kelmi kaowad! Pange tähele, mida rättsespa rusitab toime wõiwad jaata!“

Weerand tunniga oliwad kõik seitse toast ja hoowi wärawast väljas. . .

Eugeja eht saab aru! Ega mulle kelmidest keegi tõsiselt wastu pannud. Oliwad ju kõik minu head sõbrad ja tegiwad nalja. See'p see mu kawal plaan oli olnudgi. Ma olin seitse rättsespa kokku kutsunud ja neid palunud, tänast nalja kaasa teha. Oliwad ka kõik lustilised nalja-armastajad poisid ja lubasiwad mind aidata. Sel kombel wõisin ma piigale oma julgust ja jõuudu näidata. . .

Kui kõik kelmid hoowiwärawast välja lihutatud, astusin ma ähktides ja puhktides tuppa tagasi. Meiu Kosa astus mulle waimustatud näol wastu ja andis kätt.

„Jand Piht,“ ütles ta siirupi-maguja healega, „ma tänan teid! Teie olete juur mees! Ma olen teile waranduse, wahest ka elu wõlgu. Tuhat tänu teile, armas sõber.“

Ma kummardasin.

„Kord oli teil minu kohta iseäraline nõuu,“ ütles ta siis häbelikult, „kui teie oma mõtteid ei ole muutnud, siis ei oleks mul selle wastu enam midagi —“

„Kosa, armas Kosa!“ õiskasin ma ja tõmbasin piigafese rinnale.

„Jaak, armas Jaak!“ kogeles tema wastu.

Koerad haukusiwad, kassid niugusiwad — oh, meie olime nii õnnelikud!

Nüüd ilmus sulane koerakesega.

„Mis ma sellest enam hoolin,“ ütles Kosa, ellalt minu

habet silitades, „mul on ju nüüd kõigist kõige armsam kutsu-
fene käes — ära pane pahaks, Jaak!“

„Ja mina leidfin ilusa väikese kuisu,“ oli minu õnnelik
kostus.

Wana sulane wahtis amuli juuga meie kallistamist pealt.

„No nüüd on kurat lahti! Nüüd muretsseb enesele suure
wooftri-koera ka weel kaela,“ kuulsin ma teda habemesse
urisewat. — —

Rosa ja mina oleme praegu õnnelik abielupaar. Alles
teisel abielu aastal tunnistasin ma temale oma kosja-kawaluse
üles. Ta torises natukene selle „pettuse“ üle, andis aga
warsti järele, naerisgi hullu nalja üle ja ei kahatse täna päe-
wani, et ta rättssepale mehele läinud. Peale ühe koera ja kassi
oleme kõik teised ära kaotanud. Väikese maja Iisraeli uulit-
sas müüsimine ära ja ostmine suurema Kaspijabas. Lõppeks
lugejale teatuseks: ma teen kõiksugu rättsepatööd üliodawalt ja
ülihästi! . . .

II.

W i i r a s t u s.

Jwan Karlowitsch Minutini uus korter oli Wäikeses Mia uulitsas maja kolmandama korra peal. Kohe teise päewa hommikul pärast sissekolimist silmas ta wastas seiswa maja neljanda korra akna peal midagi, mis talle asja andis, südamest oma õnne tänada, et ta siia korteri jaanud. Jwan Karlowitsch oli näitleja, sellega kunstnik ja kunstnikud armastawad tuttawal wiisil paleusi. Ning Minutini leidis nimetatud akna pealt oma paleuse.

Üks neiu, nii ilus, et Jwan Karlowitsch esimesel pilgul tagasi pörfas, nagu oleks talle keegi tugewa hoobi wastu nägu andnud, istus naabrimaja neljanda korra akna taga ja waltis walgete kardinade wahelt mõttes alla uulitsale. Noormees oli lühikesse nägemisega, iga näo=joonekest ei wõinud ta kauguse pärast uurida, aga pimegi pidi nägema, et see naesterahwas seal ilus, paradiislik ilus oli! Süsimustad käherrjuuksed piirasiwad sinakalt läikides ta peent marmori=walget õrna nägu. Mustad järewad filmad pikkade ripsete taga; punane roosifuu paisuwate huultega, millede tagant wäikesed helewalged hambakesed nähtawale tuliwad; lumiwalge kael, kena täidlane rind ja ümargune lihaw kääwarfs, mille najale neiu sonides pead toetas — kõike seda kokku wõttes wõis iga ilutundja tõendada, et noor neiu päris looduse meistritöö pidi olema.

Neiu istus liikumata paigal. Jwan Karlowitsch pani imets, kuda ta mitu tundi järgemööda nõnda wagusi istuda wõis. Mitte kordagi ei pööranud ta pead, ei liigutanud kätt.

Ta mõtted pidivad küll väga sügavad olema. Võne eel, kui päitene aknast sisse hakkas paistma, tõmmati kardinad ette ja neiu pea kadus nende taha. Õhtul sai aga meie sõbrale jällegi õnn osaks, oma paleust akna taga näha. Nüüd oli ta juba elavam. Ta vaatas sinna tänna, alla uulitsale, siis pahemat ja paremat kätt, nokutas peaga ja näitas kannelt wõi mingit muud mänguriista mängivat, sest awatud aknast kostis mahe muusiku=heli alla.

Jwan Karlowitschile tuli rahutu öö. Raua ei tulnud tal und silma, ta mõtted käisivad ilusa naabrineiu poole, piiga tena pilt seisis nagu nõiduw wiirastus ta silma ees. Teisel hommikul oli ta esimene tegewus, akna ette astuda ja üles naabrimaja neljanda korrast poole wahtida. Oh, õnne! Seal ta istusgi jälle! Ja jälle nii sügawas mõttes, nii wagusi sonides, liikumata paigal. Võnal kadus ta jälle kardinade taha, õhtul tegi ta jälle muusikat. See kestis nõnda mitu päewa ja Jwan Karlowitsch ei wäsinud wahtimast, imestamast, õhtamast.

Kuda neiuga tutwaks saada? oli nüüd tema esimene ja wiimne küsimine. Ja tutwaks pidi ta temaga saama, maksku mis maksab. Usjata wotas ta, kas neiu kord ka wälja lähets. Ta tahtis tema fehatuju näha ja tema nägu ligemalt waabelda. Sügaw igatsus wõttis noore näitleja südames maad. Tundide laupa kõndis ta uulitsal edasi tagasi, filmad maja ukse poole pöördud, kust neiu wälja olets pidanud tulema, aga kõit jäi ilmaaegselt waewaks.

Aga ometigi wiimaks! Ühel pühapäewa pärastlõunel ilmus ta. Jwan Karlowitsch seisis uulitsa ääres. Südame tujukimine tahtis tal seisma jääda, kui neiu sirge tuju kojauksest ilmus. Siis astus ta ruttu mõne sammuga ligemale. Neiu naeratas nii magusaste, nii nõiduwalt, et armastaja nooremehe mõtted jégamine läkfiwad. Neiu lastis nagu pool kogemata punase roosi maha langeda, ise tõttas ta fergel sammul edasi ja kadus warsti ümber uulitsa nurga. Jwan wahtis talle jégaselt järele, siis wõttis ta roosi maast, surus ta huulte wastu ja hakkas neiule järele ruttama. Ta ei jaanud teda

Kätte, ta oli inimeste-woo jekka kadunud. Ehk ta selle peale küll paar tundi neiu maja ees luuras nagu soldat wahi peal, ei läinud tal mitte korda, oma paleuse tagasitulekut näha. Waewalt oli ta aga oma korterisse läinud, kui juba kena kuju jälle wastas seiswa maja akna peal ilmus. Neiu seisjis see- kord ja waatas, nagu Zwan Karlowitsch suure rõõmuga tähele pani, otse tema aknate poole. Ta wõttis roosi ruttu rinnast, astus akna ette ja joomastatud pilgul üles paleuse poole wah- tides andis ta diele palawaste suud. Piigatene lõi filmad maha, naeratas häbelikult ja astus siis akna tagant eemale.

Zwani süda viskas. Et neiu tema wastu mitte täitsa osa- wõtmata ei olnud, seda oli ta awaldanud. Aga mis nüüd waja teha, et temale läheneda. Pika arupidamise järele jõu- dis noormees otsusele, esimest katset kirjalikult teha. Ja warsti rändas magusaste lõhnaw armastusefiri täis waimustuse-õnu neiu korterisse. Zwan ei tundnud küll neiu nime, aga ta näi- tas oma wanale passijale, kuhu kiri waja wiia, ja see toimetas asja hästi: neiu wõtnud, nagu ta tagasi tulles kõneles, kirja sügawa punastamisega wastu ning lubanud wastuse pea tagasi läkitada. Zwan Karlowitsch oli kirjas muidugi palunud ja küsinud, kas ta neiuga kudagi kokku ei wõivat saada. Wastus rosakarwa- lise paberi peal tuli ja andis talle lühidelt teada, et neiu teda homme õhtul külaliseks ootawat. Kirja all seisjis nimi Juliette Verdioz. Zwani paleus oli siis Prantslane, nagu nimest näha wõis.

Kiri pani näitleja meele nii liikuma, et ta õhtul teatris lõpmata halwaste mängis. Aga wiimase raske hoobi andis talle weel see ehmataw nähtus, et ta Julietted ka teatris fil- mas! Neiu istus esimestes ridades. Kui Minutini film koge- mata ta peale langes, nokutas ta naeratades tasaste pead, nagu tahaks ta mängijat julgustada. Aga just see naeratamine ja peanofutamine oli keewawerelise näitleja õnnetus. Ta kao- tas sõna, jäi kinni, kogeles poolikuid sõnu ja lugu lõppes sel- lega, et teda armetumal kombel wälja wiikstati.

Teise päewa õhtul ei olnud Zwanil mängida. Ta wõis siis armastatud neiu kutsjet täita. Nagu palawiku-haige oli ta

terwe päewa. Juba lõuna ajal hakkas ta ennast ette walmis-
tama, riidesse panema ja ehtima. Ja kui siis õhtu määra-
tud mineku=tunniga tuli, astus ta pool uimaselt üle uulitsa
naabrimaja poole. Wiimase trepi lõpul pidi ta kaua seisma
ja puhkama, et jõuudu ning julgust koguda. Wiimaks helistas
ta selle ukse kella, mille peal nimefiri „Juliette Verdioz“ seisis.

Wana lahke näoga naesterahwas awas ukse ja lastis kii-
ralise sisse. Kui Jwan Karlowitsch üleriided wäikeses eestkojas
ära pannud, näitas wanakene käega pahemal läel seiswa ukse
poole, ise astus ta teisale. Nagu näha, tundis ta noortmeest
ja näitas tema tulekut oodanud olewat.

Minutin astus tähendatud uksest, mis praokile seisis, koh-
metanud olekul sisse. Hele tulewalgus, mida lae all rippuw
gaasi-kroonlühter wälja laotas, paistis talle wastu. Raunis
suure, uhkete sisse seatud kambri taga otsas, akna lähedal, istus
pehme leentooli peal Juliette Verdioz, Minutini ingli-ilus, pa-
lawaste armastatud neiu. Ta oli kõige kenamas riide=ehites.
Taewakarwa sinine pitsidega ehitud atlas=kleit ümbritses ta
filedat teha, mustade juukste sees walgendas theeroosi kollakas=
walge õis, kaelas ja käes hiilgasiwad kulla= ja pärli=ehited.
Heledal tulewalgusel tuli tema õrn ilu seda nõiduslikema wõi=
muga nähtawale.

Jwan Karlowitsch kumardas nagu kuninganna ees. Koh-
metult jäi ta ukse juurde seisma. Täik aega waatles ta teda
paigal seistes, nagu ei julgeks ta sarnasele pühadusele läheneda.
Neiu nägu oli tõsine, mõttes, just nõnda, nagu Jwan teda akna
all nii sagedaste näinud istumat. Ta ei waatnudgi külalise
poole, waid nagu oma ette maha. Ainust sõna ei tulnud ta
huultelt.

Jwan Karlowitsch arwas, et neiu tema sisseastumist ei
olnud kuulnud, ning astus paar sammu edasi. Juliette jäi
paigale, wagusi ja wait. Imelik! Minutin ei teadnud, mis
teha. Wiimaks wõttis ta julguse koku ja algas:

„Kuustatud preili, ma olin nii julge ja tulin teie lahke
kutse peale siia, et oma ammugi ihaldatud palawat südame=
soowi, teiega lähemalt tutwaks saada, täide saata“.

Meiu jäi endisesse olekusse. Mitte sõna ei kostnud ta, kordagi ei pöörnud ta filmi nooremehe poole, mõttes ja tõsijelt wahtis ta maha. Minutini oli kõige suuremas kitsikus.

„Teie näitate sügawas mõttes olevat, preili Verdioz“, algas ta kogeldades uueste, „wäga fahju, et ma teid esitan, aga mind juhatasti siia ja teie kirjas oli praegune tund nime-
tatud. Kui te' soovite, siis lähen ma jälle tagasi ja tulen hiljemine, kui te' lubate. Ma palun, preili, kostke mulle ainus sõnagi . . .“

„Ajata! Meiu ei muutnud oma olekut karwa väärt. Ta ei pilgutanud filmi, ei liigutanud huuli. Külma wärin käis Minutini keha üle. Oli tema paleus wahest — kurt ja pime fah! See oli aga wõimata; uulitsal ja teatris oli ta ju kui igapidi terve inimeine ilmunud. Mis tal küll praegu wõis meeles ja mõttes olla?“

„Ma saan aru teie waitolemiseft ja tõsiduseft“, ütles Zwan Karlowitsch pika piinliku waheaja järele sügawaste ohtes. „Teie tahate mind karistada, et ma nii hulljulge olnud, teile läheneda, teie sõprust, teie osawõtmist otsides. Ma ei ole ju seda väärt. Ma ei saa isegi aru, kuidas mul see lõpmata julgus wõis olla, teie poole oma filmi tõsta, teie poole, kes teie oma ingli-iluduses nagu kõrgel seisaw paleus kunagi minu sugusele surelikule ilmpuutumata olete! Aga mida wõin mina selle eest, et teie mu meele, mu mõistuse, mu hinge esimesest nägemisest saadik nõiduslike wäega ära täitsite, põlema süüta-
sitate, raugemata, ilmfustumata lõtkle. Meiu Verdioz, ma olen teie wang, tehke minuga, mis te' tahate, nuhelge mind, sur-
make mind, ma olen kõ'gega rahul! Juliette, ma armastan teid nii palawalt, et ma mõistuse kaotaksin, kui teie mind enesest armuta ära tõunkaksite. . .“

Müürid pikkamisi hakkas elu preili Verdiozi liigetesse tulema. Ta tõstis pead, nokutas paar korda ja waatas pahemale ja paremale poole, nagu ärkaks ta sügawast unest. Nooremehe meelest, kes wäriseedes eemal seisis, oli aga jüski nagu ei heidaks ta ainust pilku tema poole. Kõige kentsakam ime tuli aga weel. Mitte ainust sõna ei lausunud Juliette Minutini

palawa armu-avalduse peale; selle ajemel hakkas ta aga korraga — muusikat tegema! Ta hoidis süles väikest mängutoosi; sõrmed hakkasivad selle wänta ajama. . .

Jwan Karlowitsch wärises. Oli ta armutene korraga nõrgameelseks jäänud? Minult sell mõttel wõis tema imelist oletut seletada.

„Juliette!“ hüüdis Minutin hirmuga. Ta jooksis neiu juurde ja sirutas käe tema järele wälja. Sellel filmapilgul kustus kroonlühter lae all järsku ära. Piltane pimedus walitses toas. Juliette mängis edasi. Mängutoosi pehmed toonid helisesiwad salaliselt läbi pimedada tua. . .

Jseäraline ära seletamata hirm tekkis Minutiniile südamesse. Ta meelest oli, nagu oleks ta ära nõiutud, nagu wiibits ta tontide asupaigas. Seal korraga wõttis wäikene pehme käefene tema käest kinni ja hakkas teda edasi talutama. Ta ei pannud wastu. Teda wiidi pikkamisi pimedast toast wälja, siis jälle kulgilt uksest sisse. Ta astus wäikesesse heledaste walgustatud saali. Tema talutaja oli pikifene musta peaga ilus poisifene, kes kelmi naeratamisega tema poole üles waatas ja nüüd ta käe lahti lastis.

Hele walgus tenas punaste mööblitega ehitud saalis peletas Minutini sllini; aga ta peaarud lippusiwad segi minema, kui ta toas sohwa peal üht naesterahwast nägi istuvat, kes keegi muu ei olnud kui jällegi — Juliette! Juliette siin, Juliette seal! Arusaamata mõistatus, nõidusline wiirastus! Wõimata oli, et neiu nii ruttu teisest kambrist siia istuma tulnud, wõimata ka selle pärast, et saali kulgilt muud usti ei käinud kui see, kust Minutin ise praegu sisse talutatud. Ja ometigi istus Juliette seal — keegi muu! Seesamasugune sinine kleit seljas, walge rpos mustades käherjuukstes, mängutoos käes. . .

Minutin pani käed ristigi ja wahtis hirmunult nagu tonti nähes ilusa nõia-neiu poole. Ma usun, ta hakkas mõttes „Jessa meiet“ tagurpidi lugema. Preili Verdiõz filmitšes teda pilkawa kelmita naeratamisega tükk aega. Wiimaks, kui nooremehe nagu ifka pikerkusemaks muutus, hakkas ta heledaste naerma, tõusis üles ja astus Minutini juurde. Kui ta käe tere-

tuseks wälja sirutas, astus Jwan Karlowitš lohtudes tagasi.

„Teie peate mind mõneks waimuks, Jwan Karlowitš?“ ütles neuu lustilikult. „Ma ei oleks armata wõinud, et teie nii ebausklik oleksite. Tulge minuga.“

Ta astus uksest wälja, Minutin sammus pool tahtmata järele. Vähemal filmapilgul seisis ta jälle seal lambris, kust teda poisifene Juliette juurest ära talutanud. Kroonlühter põles jälle. Aga püha taewas! wiirastused ei tahtnud lõppeda! Seal ta istus ju, see nõrgameelne Juliette oma mängutoosiga ja nüüd seisis tema kõrwal weel teine Juliette! . . . Mõlemad neid üks kui üks, wõta ehk jäta! Kaks ühesugust Julietted! Minutin ei teadnud, kumba ta armastas. Mõlemaid muidugi korraga, sest üks oli ju seesama mis teine. Aga mida kahe naesega peale hakata! Asi oli tõeste kirju. . .

Jwan Karlowitš pani käed näo ette, siis hakkas ta filmi õeruma, nagu tahaks ta imelist wiirastust ära peletada. Nagu unenägu oli kõik, mis ta nägi ja kuulis.

„Jwan Karlowitš,“ ütles nüüd ühe Juliette pehme heal. „Kas te' ei wõiks mulle jeda armastuse=awaldust korrata, mida te' weiditese aja eest mu õele nii tuliste sõnadega jalge ette weeretasite? Ma usun, teie eksisite ja teie sõnad ei olnudgi sellele siin määratud, waid minule.“

„Teile muidugi,“ wiisatas Minutin, „teie kõnelete wähe= mast ja julgustate mind. Teie imelik õde ei lausunud sõnagi, waid hakkas ainult mängutoosi wäntama. Ma arwan, preili tahtis mind nohkida; nüüd hakkab ma sellest aru saama. Kui ma ei eksin, siis on preilid kassitud, kelledele loodus nii imets= panemise=wäärt sarnaduse andnud.“

See Juliette, kes kõneles, astus nüüd Minutini juurde, hakkas ta käest finni ja wiis teda õe juurde.

„Minu õde — herra Minutin,“ seadis ta tõsisel näol ette. Tumm Juliette ei liigutanud. Ta wahtis nagu kunagi oma ette mõttes maha. Jwan Karlowitš pidi praegu auu= paklikult kumardama, kui ta järsku tagasi pööras, filmad suu= reks ajas ja nii kaebliku halenaljaka ja tõntji näo tegi, et kõ= neleja Juliette waljuste naerma pahwatas. Minutin hakkas

tumma neiu käest kinni, pikkamisi lastis ta selle jälle lahti. Siis ohkas ta sügavaste.

„Teie õde on — wahast!“ ütles ta pool nutuse, pool naerulise healega, „oh mina esimene lombapea, kes ma sellest alles nüüd aru saan! Kohe homme ostan omale prillid, minu lühikene nägemine mängib mulle muidu veel mõne hullema wingerpusi.“

„Minu õde on paraku wahast,“ sõneles Juliette naljatujul, „ja teie wõtate küll oma palawad sõnad, mis te' talle kõnelete tagasi, olgu küll, et mu waeke õekese wahast süda selle pärast wististe lõhkema saab. Ta oli väga õnnelik, et teie teda oma afnaft imestades mõnel päewal waatlesite ja koguni märku andsite, et te' oma südame temale kaotanud. Selle pärast istusgi mu õekene alati jüin afna all. Oh, nüüd on kõil möödas. Wõi heidate ehk armu mu kallil kassik-õe peale ja wiite ta siisgi altari ette, sest temap see ju oli, kes teie südame tujukuma pannud.“

„Ei, nii armuheitlik ma ei ole,“ wastas Iwan Karlowitsch. „Teie õde on mind petnud; miks ta mulle ainust märku ei andnud, et tal wäikene kehalik puudus külles on: tal ei ole hinge sees! Mul on palju armsam, kui ma abikaasa saaksin, kes minuga wähemast kõneledagi mõistab. Sel põhjusel pööran ma siis teie poole ja kannan oma endise südame-awalduse uueste ette. Juliette, kas see ehk wõimalik oleks —?“

„Oma õnnetuma õe pärast tahan ma seda wõimalikuks teha. Iwan, ka mina ei ole asjata läbi afna wastas seiswa maja poole luuranud!“ . . .

„Juliette!“

„Iwan!“

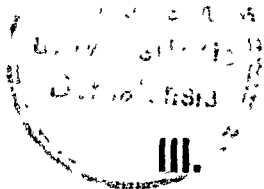
Waewalt oli esimene magus musu wahetatud, kui tumm Juliette oma mängutoosiga lustilist waltsi hakkas mängima, pead pahemale ja paremale poole käänates, nagu tahaks ta ennast muusika läbi trööstida, et peigmees truuduse murdnud. Kuju tagant oli wäikese poisikese naeru = lõhistamist kuulda.

Ta oli wahakuju wedrud üles tõmbanud, nagu ka enne, kui Minutin siin olnud, kes teda ei olnud näinud.

„Anna mulle andeks, Jwan,“ ütles Juliette paludes, „et ma find oma wahast õega täna natukene tüüsfajin; see oli sulle karistuseks, et ja ennast tema läbi tüüsfata lastsid. Minu wäikene wend Louis aitas mul nalja lorda saata. Ta pani kuju mängima ja kustutas gaasitule ära. Tule siia, Louis, anna herra Minutinile kätt ja palu temalt ka oma wigurdamist andeks . . . See kuju seal on aga minu õndsä isa wiimane meistritöö. Ta oli wahakujude tegija ja seisis kaunis kuulsuses. Nasta eest huri ta ja jättis wäikese Louis'i ja minu waesteks lasteks, kuna me' armsa ema paar aastat ennemalt kaotasime. Isalt pärisime wäikese kapitali, millest mureta elasime. Mis mul jünule weel jutustada on, seda teen theelauas, kus wana Maria meid praegu votab. Tule, mu kallid!“ . . .

Jwan Karlowitsch Minutin on praegu õnnelikum abielumees terwes Peterburis. Selle õnne tõi talle jutustatud — wiirastus.

Rebased teineteise lõksus.

„Ja ma ütlen sulle, sa ei lähe mitte täna õhtul välja!“

„Ja ma ütlen sulle, ma lähen!“

„Ma ei või ega taha mitte iga õhtu üfsina nagu wangidus istuda!“

„Mina ei või ega taha mitte päewad otja poes istuda, kui ma õhtulgi ennast weidi liigutada ei saa!“

„Sa jääd täna koju ja mina lähen välja!“

„Ei, sina jääd koju ja mina lähen välja!“

„Sa kuri mees! Sa tead, et ma lapsega terweks õhtuks üfsina jään, sest tüdruk läks meil täna ära ja uus tuleb alles homme. Keegi ei jää mulle seltsiks. Kas sa tead, kui hirmus see on, terve õhtu ja poole ööd üfsina olla?“

„Kui see nii hirmus on, miks sa mind siis lapsega üfsina koju tahad jätta? Kuhu sa dieti tahad siis minna, naene?“

Naene kogeles weidi, kui ta kostis: „Ma — ma lähen paariks — see on mõneks tunniks tädi juurde.“

„Ah soo, mina jälle tahtsin mõneks tunniks — onu juurde minna.“

„Sul ei olegi ju Tartus onu!“

„Kas sul siis tädi on?“

Emand Linde punastas fergeste ära.

„Sa tead, et ma oma wana sõpra, emand Kaspari, wafest tädiks nimetan,“ ütles ta ning kirjutas ruttu nagu wale wabanduseks juurde: „ülepea on ju ükskõik, kuhu ma lähen; sa tead, et ma pahale teele ei astu. Või ütled sina mulle iga

ford, kuhu ja lähed? Näitufeks täna: kuhu tahad ja täna minna?"

„Sõbra Kitase juurde.“

Nad waatafiwad uuriwalt teineteise otsa ja mõlemad lüiwad filmad selle peale maha; wahest saiwad nad üheteise mõtetest ja plaanidest aru. Miks ka mitte. Isand Linde oli eila õhtul tähele pannud, et Maria iseäralise isuga ajalehest jeda kuulutust oli lugenud, milles teada anti, et „Wanemuises“ laupäewal, see on täna, wiimane näokatte-pidu ära peetawat. Ja emand Linde oli kuulda saanud, et Martin õpipoisi poest maske-riiete üürija juures oli käia lastnud. Mo noh — üks tahtis teist petta. Nad oleks wahest koos pidule minna wõinud ja ka läinud, aga, nagu emand Linde tähendas, oli tüduruk täna ära läinud ja laps ei wõinud üksina koju jääda, kuna ka teist ustawat toduhoidjat saadawal ei olnud. Et aga tänane maske-pidu wiimane sellel talwel pidi olema, siis oli mõlemate lust lõpmata suur, teda kaasa pidada. Oliwad ju mõlemad noored elurõõmsad inimesed.

Ärgu selle pärast keegi armaku, et kaupmees Linde oma abikaasat ning see teda tarwilisel mõõdul ei armastanud, kui üks teist koju lapse juurde üksina tahtis jätta. Ei poolegi; nad armastasiwad teineteist nii palawalt kui abielu inimesed, kes alles neli aastat paaris olnud, weel armastada wõiwad. Ja osalt oli ka see armastus täna põhjuseks, miks üks üht teine teist pidule ei tahtnud lasta minna ja just ise minna tahtis. Mõlemad mõtlesiwad: lähed tema — Jumal teab, keda ta näeb ja kellega ta tantfibi; oma eest ei karda ma aga midagi, sest mind ei suuda keegi wõrgutada.

„Täna ei heida ma mitte sinu walsu käsu alla!“ hüüdis emand Linde kindlaste; „ma lähen wälja ja sellega on jutt otsas.“

„Wait! Sa ei lähe mitte,“ hüüdis mees wastu ja wiha puna tõusis talle näosse. „Sa tead, et ma wasturääkimist ei falli.“

„Ma ei ole mitte sinu pärisori, et ma ikka ja alati sinu

tahtmist ja käsku pean täitma! Ma olen sinu waba naene ja ma ei lase ennast mitte sinu tujude alla suruda, kas mõistad?"

„Wait!“ kärgatas äkilise meelega Linde, „mina nõuan aga sinult käjutäitmist!“

Nüüd oli aeg, pisaraid jooksuma panna. Oh, pisarad mõjuwad nii väga meeste kohta. Nagu iga ilus naene, nõnda teadis seda ka meie noorik. Ta oskas väga ärdaste, väga haledaste ja mõjuwalt nutta.

Weerand tunni pärast sündis siis ka, mis pisarate järele ikka sünnib: isand Linde andis naesufesele suud, meelitas, paitas ja — andis naesele luba, selle tädi juurde minna, kes õiett „tädi“ ei olnud. Et ta seda luba raske südamega andis, seda võib igaüks ise arvata.

Et mitte mehe umbusaldust äratada, ei pannud emand Linde ennast kodus piduehtesse, waid ta oli maske=riided juba päewal selle wana tuttawa juurde muretlenud, keda ta wahel tädiks nimetas. Magus musu armulisele hea südamega abikaasale, kes ohkades lapse sängi ääres istet wõttis, ning noorik hüppas kergel jalal toast välja.

Isand Linde süda läks õige raskeks. Sügaw waitus ümberingi, lapse ühetasane hinge tõmbamine, kella ühetooniline tiksumine — kõik see tegi teda nii nukraks. Rõige walusam oli aga mõte, et Marie warsti ei tea selle kätte wahel üle libeda pöranda keerutab, ei teate lliga weinilauas istub, ei tea kellega mahedaib sõnu kulutab.

„Olgu mis on — ma lähen ka!“ tähwas wiimaks mõte Linde pähe. Ta pidas aru, kuida seda wõimalikuks teha. „Pea, see on ju tore mõte — meie wana kojamees, ta võib lapse juurde jääda; — korter napsi talle ajawiiteks ning asi on korras. Maske=riided on mul walmis — edasi! Ma tahan oma naese üle walwata — see on õige abikaasa kohus.“

Ta jooksis alla hoomi peale ja pani kojamehele oma soowi ette. Rahke hea südamega wanafene — lapsehoidjaks nagu loodud — ei tõrkunud sugugi wastu, iseäranis weel, tui ta kuulis, et isand Linde ka oma napsi=pubeli temä hoole alla tahtis jätta.

Pool tundi hiljemine oli isand Linde toredas Türlkase ülikonnas; ta andis magama lapse põsele suud, manitses kohanameest magama jäämise eest ning sammus uulitsale, kust ta voorimehega Wanemuisesse sõitis.

Esimene tants oli alganud, kui Linde saali astus. Ta silmitses abikaasa järel ümber. Aga leia siit nii kergeste, keda ja otjid! Suur ruum kirjuid pidulisi, Türlkasi ja Araablasi, Mustlasi ja rüütliid, meeste- ja naesterahwaid täis, ja kõigil mustad näofatted ees, wale habemed, wale juuksed! Kui Linde tükk aega asjata wahtinud, aru pidanud, mõistatanud, läks aeg tal wiimaks igawaks; ta astus kõige lähema naesterahwa juurde ja palus teda tantsima.

Ka teine tants läks mööda, ilma et Linde oma abikaasast mingit märku oleks saanud. Juba hakkas ta kahtlema, et Maria ülepea pidule tulnud. Tantsu lõpul wiis ta naesterahwa, kellega ta tantsinud, joogituppa. Piik laud oli juba ümberringi teiste piduliste käes; ainult tagumisel otsal leidis Linde weel ruumi. Ta tellis limonadi ja õlut. Kuna ta oma naesterahwaga juttu ajas ja naljatas — mis tal wäga raske oli, sest ta mõtted oliwad-teisel — wahtis ja kuulatas ta ringi, kas ka Maria kuju näha ja tema healt kuulda ei oleks.

Naesterahwa teraw film ja kõrw ning ergas meel on tuttav. Nõnda tuli siis ka, et emand Linde, kes oma tantsijaga kõhete lauas istus, korraga midagi — aimama hakkas. Linde oli praegu kaunis waju healega naernud. Mariaal jäi sõna, mida ta omia tantsijale praegu oli ütelda tahtnud, kurtu finni. Kõhudes, imestades, wõõrastades jäi ta laua otsas istuma juure wale habemega Türlkase poole wahtima.

„Mu Jumal, mis see oli?“ mõtles Maria.
Linde kõneles.

„Wõin ma nii wäga effida?“ mõtles Marie.
Linde naeris jälle.

„Ei, ma ei effi, see on tema! Ta on pidule tulnud ja lapse üksina koju jätnud. Ja nüüd istub ta seal wõõra naesterahwaga ja naljatab ja naerab. . . Ei — arutas proua

Linde edasi, last ei võinud ta üffina koju jätta, selleks on ta liig ettevaatlik mees. Siisgi — miks tuli ta siia? Do, ma tean! Ta arvas wist kindlaste, et ma tõeste „tädi“ juurde läksin ning tuli nüüd siia paariks tunniks neiudega lipitsema. Dota, seda tahan ma sulle kätte maksta! Mind ta ei tunne, nagu ma näen, ja ma ostan oma healt muuta.“

„Miks sa nii mõttesse jäid, ilus Mustlase neiu?“ küsis Maria naaber. „Joo parem! Sinu terwijeks!“

Emand Linde sirutas käe weiniklaasi järele välja. Ta kandis musta sammetist kampsoli, millel käiseid ei olnud. Pool kogemata langes Linde pill walge ümarguse katteta käewarre peale. Ra temal jäi järsku sõna suhu kinni. Paari päewa eest oli tema abikaas triitrauaga oma käewart weidi põletanud. Linde oli wäikest punast haawa näinud, teadis selgeste, et see pahema käe warrel, wäjaspool küllel oli, — teadis selgeste, kuida haawakene välja nägi. Ja nüüd — sellel Mustlase tüdrukul seal — just niisugune plekk käewarre peal. . .

„Uhaa! Ma tunnen sind!“ mõisles Linde. „Dota, ma tahan sind proowida, kui ilusaste ja wõõraste meestega oskad lipitseda ja kui kange sinu truudus minu wastu on. Sa ei tunne mind, seda ma märkan, sa ei wõigi ka aimatagi, et ma siin olen; ma pidin ju koju lapse juurde jääma. Ra ostan ma wäga hästi oma healt muuta ning wõõra murdega kõnelda.“

Saalis algas jälle uus tants ja pidulised tormasiwad joogi-toast välja. Emand Linde tantsis esite oma siinamaalise kaaslasega, isand Linde oma naesterahwaga. Wiimasel läks aga warsti korda, oma abikasat tantsule kutsuda. Ja sest saadit ei lahkunud terwel õhtul kumb kumbast Mõlemate kindel arwamine oli, et teine teda mitte ei tunne, waid tema aga teist üffi. Ja mõlemate kange püüdmine oli, teise truudust proowi peale panna. Üks püüdis mahedam ja libedam olla kui teine, ehk küll iga õrn meelituse-sõna niihästi ühele kui teisele nagu teraw nuga südamesse torkas.

„Misugune õnn, sinuga tantsida, ilus laps,“ fofistas

Vinde abitaasjale tantsides kõrva. „Kas sa kuuled kui waljuste mu süda tuisub!“

„Truudufeta kelm!“ mõtles emand Vinde, püüdis aga oma wiha warjata ja andis wastuseks sügawa igatsewa ohkamise, kuna ta pea õrnalt Vinde õla najale toetas.

„Sa madu,“ mõtles Vinde, „näe kuda ta ohkab ja pea mu õlale toetab!“

„Iseäraline õndsusē tuju täidab mind, sinu kõrwal kõndides,“ sosistas Vinde, kui nad käsitäes saalis jalutasiwad.

„Päris saatan oled sa,“ mõtles Maria, lihas aga magusal healel juurde: „Mees, ära püüa südameid mu südamesse heita!“

„Õi nõnda armastad sa mind, kawal naesterahwas,“ mõtles Vinde südame waluga.

Tantsu wahel ajal lastis Vinde uhkeid söökisi ja jookisi lauale kanda ning kentsakas armastlemine kestis uuel hool edasi.

„Waata, kus ta oma raha läbi lööb — wõõra naesterahwaga, ja kui ta mulle mõne uue kleidi peab ostma, siis kõneleb ta alati kõige mõrudama näuga kokkuhoidmisest,“ oli Maria walus mõte, aga waljuste ütles ta:

„Oh, ma jooksin nii hea meelega klaasi šampanjat; ma olen sellega nii wäga harjunud!“

Vinde õhkas naese himude üle, tellis aga filmapilt pudel šampanjat.

Järgmisest tantsust ei wõtnud meie paar osa. Nad jäiwat üksina söögituppa. Seda oliwad mõlemad soowinud. Vinde pani käe Maria teha ümber. See lastis seda tõrkumata sündida, sosistas aga, pead häbelikult norgu lastes:

„Oh, ärge tehke mu südant raskeks oma õrnuse ja lahkussega. Mida pean ma teist arwama, herra?“

„Ihus saatan,“ kirjutas Vinde mõttes.

„Ma tean, ma hoian maailma kõige suuremat warandust praegu oma käte wahel,“ algas ta siis wärisewal healel. „Ma ei pruugi teie nägu näha, ei teid lähemalt tundma

õppida, vaid magusad healed mu siidames annavad mulle tõsise teadmise, et teie, ainult teie mu suurem õnn maailmas olete. Ma ei wõi teisiti, ma pean teile tunnistama, et imerwäed mind teie poole weawad, minu tundmata neiu! Tohiksin ma nõuuda, kui teie mind näete ja tundma õpite, et te' siis minu tundmuste wastu mitte liig osawõtmataks ei jää? Tohiksin ma seda loota, ehk see lootus küll liig julge on, sest meie näeme teineteist täna esimest korda ja pealegi katetud nägudega. . ."

Maria süda tahtis walu ja armukadeduse pärast lõhkeda, pisarad lippusiwad tal wägise silma.

"Wõi see on minu mees, kes mulle igapäew armastust ja truudust tõendada julgeb," laebas ta omas siidames. Aga ta ostas enese üle walitseda. Ta tahtis otsani ära näha, kui kaugele Linde asjaks. Ta neelas pisarad ära ja ütles nii armsa healega ja nii neiuliku kohmetusega, kui see tal wõimalik oli:

"Ma ei wõi salata, ma ei taha ka nüüd enam salata, et teie heal, teie olete, teie jutt minu kohta imelikul wiisil on mõjunud. Ma — ma — oh, mu mõtted on nii segased — andke mulle andeks!"

"Minu naene, minu naene, kelle truuduse eest ma oma pea oleksin andnud — see nurjatu madu on minu naene," õhtas Linde. Aga ka tema tahtis asja lõppu näha ja hoidis selle pärast oma rahu alal. Ta tõmbas Maria tormiselt kaenlasse.

"Kas ma tohiksin paluda, minu armas, minu kallid neiu, et teie esite kätte natukeseks ajaks näo eest ära wõtaksite ja teiseks mulle oma nime nimetaksite. Ma palun wäga!"

"Ei, herra, seda ärge nõudke mitte, et ma oma nägu näitan," kostis emand Linde ruttu. "Ärge küsige, miks ma seda ei tee, vaid usaldage mind ja usuge, et põhjused selleks tarwilised jo ühtlasi auusad on. Meie oleme mõlemad katetud nägudiga teineteisele sala sunnil lähenenud, katsume veel kaue-

mine sellel salajal kombel edasi olla, see on minu meelest väga luuleline ja huvitav. Ka nime järele ärge küsige mitte, — täna veel mitte! Homme — edespäi saate kõik teada. Mina ei nõua ka teie nime teada.“ — —

Mõlemad teadsivad, et kella 12 ajal näokatted nägude eest ära võetakse. See ei tohtinud nende juures sündida. Maria aitas sellest küsikusest wälja.

„Mul on äge peavalu,“ hakkas ta kaebama, „ma lähen kohe koju.“

„Muidugi tulen ma teid saatma. Ka mul ei ole enam iseäralist lusti siia jääda.“

Nad läksivad. Wäljas oli kottpine ja külma kewadist wihma ja lumelortsi sadas jäledaste. Lumi oli maast juba ära ja woorimehed sõitsivad troskadega.

Linde wõttis kahchobuse woorimehe ja aitas naesterahwa kinnisesse troskasse. Näokatted oliwad ifka veel mõlemal ees. Pimedas ei pannud seda kumbgi tähele, pealegi oli neil oma piinawate mõtetega palju tegemist.

„Kuhu ma pean sõitma?“ küsis woorimees.

„Karlowa uulitsasse!“ käskis Maria.

„Teie elate Karlowa uulitsas? Ka mina elan selles uulitsas,“ tähendas Linde.

„Seda ma arwan,“ mõtles Maria.

Linde hoidis tugewaste abikaasa piha ümbert kinni. See toetas pead tema rinnale. Nõnda sõitsivad nad sõnalausumata edasi. Kahelordse maja ees, kus Linde pood ja korter oli, lastis Maria peatada.

„Ma elan siin,“ ütles ta oma kaasalisele tasa.

„Smelik juhtumine,“ hüüdis see, „ka mina elan kolmat päewa siin majas ja tulen teiega siin muidugi ka sisse. Minu kallikene, kui teil veel weibi aega oleks, siis tulge — ma palun seda südamest, weibi minu uut korterit waatama!“

„Misugune hirmus mees,“ hüüdis heal Maria südames.

„Nüüd ta tahab wõõra naesterahwa ka weel oma abielu- for- terisse wita, arwates, et mina weel kodus ei ole. Wõi on ta selle tühja korteri täna õhtuks üürinud, mis teise korra peal tühi oli? Jah, see on õigem. Ja selle nõuuga läks ta just pidule, et sealt mõnda wõõrast naesterahwast kaasa mee- litada — sinna majasse, kus ta auus naene elab, kus ta laps hällis magab. Jõle mees! Nüüd ei aita enam midagi. Ma lasen ennast lahutada.“

„Ma ei taha teie soowile wastu panna,“ sosistas Maria wastuseks. „Ma loodan aga, et teie minust mingit paha ei mõtle, kui ma teiega korterit tulen vaatama.“

„Noh, nüüd ta paneb oma jõledusele tipu otsa,“ oli Linde meeleärakeitline mõte. „Ta läheb süda wõsel tundmata mehe juurde tema korterisse — siinsamas majas, kus tema auus mees elab, kus ta laps hällis magab. Ma tõukan ta enesest ära, see on kindel.“

Linde maksis woorimehe wälja ja käsitäes astusiwud nad maja uksest sisse. Maria pea oli nii segaseid mõtteid ja süda walu täis, et ta tähelegi ei pannud kui Linde oma kor- teri ukse awas ja teda kätt pidi tuppa tallutas. Siin toibus ta. Tugewaste mehe käest linni wõttes, hakkas ta teda sinna tuppa tallutama, kus laps magas. Sedasama tegi aga ka Linde. Ta hoidis raudsel käel, nagu see wihase inimese wiis, naese käest kinni — üks pigistas teise kätt — ja tallutas jälle omalt poolt Mariat nimetatud toa poole. Nende minet oli siis ka päris jooksmine. Lapse fangi ees jäiwad nad seisma. Poissitene magas magusaste, kojamees norskas tooli peal, tühi wiinapudel jalge ees maas.

„Tunned sa seda last, kõlwatu mees!“

„Tunned sa seda last, nurjatu naene!“ hüüdsiwad mõle- mad ühest suust.

Kojamees ehmatas üles, kargas hirmuga püsti ja kui ta musta nägudega kirjus riides wõõraid nägi, hakkas ta kõigest kehast warisema. Bittamisi taganes ta eemale pime se- se nurka.

„Mis, sa tunned mind, Martin?“

„Ja sina tunnend mind, Maria?“

„Siis mängisid sa minuga paljast tühja kometit?“

„Ja sina minuga?“

„Ja sa ei ole truudust minu vastu mitte murdnud?“

„Ja sina minu vastu ka mitte?“

Nad kiskusivad katted nägude eest ja lendasivad teineteise kaenlasse.

„Minu armas kallid mees!“

„Minu hea truu naene!“

Äge suuandmine ja — jutu lõpp.

IV.

Õigased pruudid.

Veena ja Miina nutšivad nii et ninad punased. Selleks oli neil ka põhjust küllalt. Isa oli toona Mulgimaal käinud ja neile seal peigmehed valmis kaubelnud, ilma et neid kofilasi eluajal oleks näinud. Pealegi oli mõlemal õel juba oma külas armutene valitud. Veena armastas Kärje-Zuhanit, naabri-peremehe ilusat poega, ja Miina oli südame juba ammugi oma eneste tublile sulasele kinkinud, kelle nimi Joosep oli. Isa oli aga raudse peaga mees, kes oma mõttesse võetud plaanidest ialgi watsja wõrra ei taganenud. Ja ammuft ajast saadik oli tema kindel nõuu olnud, tütardele Wiljandi maalt mehed muretsema, sest ta ise oli Mul't, kes wiieteistkümne aasta eest Lääne maale elama asunud, ja armastus oma endise kodupaiga ning lugupidamine sealsete inimeste kohta oli algusest saadik tema kõige suurem nõrkus olnud. Oma suures Mulgi-uhkuses ei pidanud ta teisa Gestlasi ei Läänes ega Harjus, Wirus ega Järwes täitets meestets. Ta teadis väga hästi, et Veena ja Miina filmad Lääne maa poiste peale langenud, teadis ühtlasi, et Kärje-Zuhan wiisakas mees ja jõuka isa poeg oli, kellele keegi mingit süüd ei wõinud anda; ta pidas ka oma kauaaegsest sulasest Joosepist kui truuwist hoidlikust mehest palju lugu ja teadis, et ta tulewal aastal korjatud wanawaraga oma peremeheks tahtis hakata, — aga, aga nad ei olnud Mulgid ja seega Ripuwere peretütarde kõlbmatad. Oma õemehe pojad oli ta wäimeestets walinud. Üks pidi noore naese isatoju wiima, teisel oli oma wäiten

ostetud koht. See ühendus oli mõlemate isade juures juba siis plaaniks tehtud, kui lapsed alles koolis käisivad. Müüd oli siis Lipuwere Mart veel õemehe juures külaliseks käinud ja asi oli mõlemate wahel päris küpselt tehtud. Wennafsed pidivad warsti kosja tulema, nagu Mart koju jõudes tütardele hea meele ja Mulgilise uhkusega tõendas. Ei ta pannud neiupe pisaraid, ega palweid tähele; lõi ainult rusikaga laua peale ja hüüdis karmilt: „See peab nõnda sündima ja müüd wait!“

Ming täna oli postimees kirja toonud, milles kofilaste isa teada andis, et poisid Melipühi laupäewaks Lipuwereesse jõudwat! Nagu õelbud, Leena ja Miina nuttiswad nii et ninad punased! Oh, Juhani ja Joosep oliwad ju nii kallid armsad mehed, et neidest ilma jäämine neiupele naagu surma mõte oli — ja oleks wõõrad kofilased ka minu pärast baroni pojad olnud! Oma südame ahastuses ei teadnud neiupe ehitse muud paremat teha kui kutsusiwad Juhani ja Joosepi endid trööstima, sest lest isa oli kirikusse sõitnud ja tuli alles hilja õhtuks koju.

Noorte meeste ehmatuse ja kurbduse oli muudugi suur, kui kuulsiwad, et ammugi kardetud päew nii ligidal olewat. Juba nädala pärast pidivad Mulgimaa kofilased ilmuma! Juhani ja Joosepi wiimased lootused kadusiwad. Nii lühikese ajaga ei jõudnud walju isa südant enam liigutada, ta ei wõtnud ju mõnda aega noorimehi selles asjas enam jutulegi.

„Müüd ei ole enam midagi parata,“ ütles Juhani kurwalt, „meie peame lahkuma, Leena, ja lõik oma ilusad plaanid maha matma. Saab näha, kas ma seda lõõki jõuan wälja kannatada.“

Ta pühtis käisega filmi ja nina. Ka Leena pisarad hakkasiwad uue hooga jooksuma.

„Miina suren küll warsti ära,“ nuuksus ta. „Joosep oli terasema loomu- ja julgema südamega. „Mis see tõnnimine aitab,“ tähendas ta tõsiselt. „Miina, pühi silmad ära ja ka teie mõlemad! Ära tee enesele häbi, Juhani! Hakkame parem järel mõtlema, kas siiski kuskilt abi ei ole loota.“

„Abi, abi — kust ja weel abi wõtad,“ tihkustiwad neiud. „Meie tunneme oma isa, ta ei anna mingi hinna eest järele, raiu tal kas pea otfast ära.“

„Hem, hem!“ tegi Joosep, „aga kas ei annaks teie uued kosilased kudagi järele?“

„Juba nad annawad,“ tähendas Miina tihkudes; „kõit ju kalsufindlalt maha tehtud. Juba isade pärast ei julge need noored Mulgid tagasi astuda.“

„Seda pole loota,“ tõendas ka Juhan, „pealegi weel kui nad siia tulewad ja näewad kui ilusad ja wiisakad pruudid neile osaks saanud. Hobunegi hakkaks juba Leenad ja Miinad armastama! Eks ja näe, kuda lehmad, aned ja seapõrsadgi nende järele jooksewad!“

Seda tõendas Joosep pead nokutades taga. Ta pani piibu põlema ja hakkas mõttes popsimis. Wiimaks tõusis ta üles ja kõndis toas tükk aega edasi tagasi. Waheajal pigistas Juhan Leena kätt ja tegi talle pai, kuna Miina pilgud põnewa ootamisega Joosepi poole käisiwad. Meiu teadis, et tal kawal ja terane pea oli; ehk ta aga leiab mõnda tulusat abinõuu!

„Jsa ei tea weel midagi Mullide kirjast, ega?“ küsis Joosep korraka.

„Ei, ta tuli ju praegu,“ wastas Miina.

„See on hea. Äрге lausuge talle sõnagi, et kiri tulnud, mitte ainuist sõna, kas kuulete!“

„Ja siis?“ — küsis Leena wõbrastades.

„Siis, noh siis lähneb isa laupäewa õhtul möldrile kaarta mängima ja ei tule enne keskööd tagasi; see on ju ifka tema wiis. Waheajal jõuawad Mulgid siia. Nendele katsume siis weidi Lääne maa sauna kütta, nii et nad juba enne isa tulekut kosjanduu wärna riputowad. Mul on nimelt hea plaan. Ma ei tea küll, kas ta korda lähneb ja midagi aitab, aga katsuda wõime ifka. Käsa jälle panna ja rahuliste oodata, mis tuleb, oleks rumalus. Ei aita mu nõuu midagi, noh, siis ei ole midagi parata. Süda külmaks!“

Mõlemad neiud ja kurwameelne Juhan tungisiwad uudis-

himulikult Joosepi ligemale. See pilgutas kawalaste filmi ja algas:

„Lugu on järgmine. Isa kodust ära, Mulgid tulewad. Heafene küll! Sina Leena teed enese pool kurbiks ja hirmus lolliks. Kõnele kõiksugu halpt rumalat juttu ja lasõ Mul'ka enesele kõrwa karjuda, nii et krohiv laest langeb. Ka kõiksugu tõlbid tembud on lubatud. Küll ma õpetan sind pärast. Sina aga, Miina, teed enese lombardiks. Konka minu pärast mõlemat jalga. Ka lühikese nägemisega wõid ja olla. Nõnda wõtate oma kofilased wasta. Teie olete nendega täitsa üffina kubus. Tüdruk Mari läheb, nagu ma tean, ema poole. Teie peate oma kommeti-mängu hästi loomulikult tegema. Mulgid näewad hirmuga, misugused puru-wigased pruudid neile määratud. Miisuguseid santsa ei tohi nad koju wiia, isa annaks neile naha peale. Ütelge, et isa paariks päewaks kodust ära läinud ja te' saate naha, et Mulgid weel sellesama päewa õhtul otja ümber pööravad ja tuhknai! koju poole kihutawad! Beakfiwad nad aga võfeks siia jääma, siis saan mina Juhana niga midagi korda saatma, millest praegu weel kõneleda ei mäsia. Pea asi on, et teie, tüdrukud, oma asja hästi teete. Nõnda on minu plaan.“

Leena ja Miina oliwad esiteks küll kahewahel, kas ja kuda see kõik teha sünniks; Joosep mõistis aga ojawal kõnel kõik kahtlemised ja kohtlemised kõrwale peletada, nii et neiud, ehk küll lootus-waese südamega, siisgi Joosepi kentsakat plaani töotafiwad täidesaatmisele wõtta. —

— Nelipähi laupäewa pärast-lõunel peatafiwad kaks noort meest kohalise kõrtfi juures. Nende riidemoe ja keelemurde järele arvata, pidiwad nad Wiljandi maa elanikud olema. Joosep Barw, Ripuwere talu terane sulane, sai ka kohe aru, kes mehed oliwad, kuhu nad läkfiwad ja mida nad tahtfiwad. Just nende pärast oli Joosep kõrtfi tulnud; ta tahtis neid naha ja — wastu wõtta. Mulgimaa kofilastel oli tuli-uus

wedruwanter, mille ees hall rammus täht hirnus. Hobune oli üle ja üle „waskes“, saba kunstlikult sõlmes ja lakk ning tutt toredaste loffis.

Meestest enestest oli teine lõpmata pikk ja kõhn, teine jälle lühifene ja ümargune nagu sigari junu. Suurt tarkust ei paistnud kummagi näust, muud kui kentsakad halp=uhked mõist=siwad mõlemad olla. Nad ajasiwad ninad püsti, käed hoiti toredaste pükki taskus ja kübarad tuklas. Näo poolest ei oleks keegi wõinud arvata, et nad wennaksed oleksiwad, aga see välispidine upsakus näitas, et nad ühes peres üles kaswanud.

Kõrtsis tahtsiwad mehed wististe kosja-julgust wõtta, mis „paiase“ läbi sündis. Kuus pudelit korraga telliti wa' õlle=märjulest saksa=kambriisse laua peale, kuhu uhked Mulgid umis=jalu sisse tunginud.

Joosep lähenes neile auupakkitu näoga ja teretas aland=likult.

„Herrad on wististe Wiljandi maalt ja tulewad Ripuwer=resse wõõrusse,“ algas ta naljata kohmetusega.

„Sul on õigus, poisj,“ kostsiwad Mulgid heal meelel, sest Joosepi alandlik olek oli neile väga meelitatav.

„Soo, soo!“ tähendas Ripuwere sulane. „Terwe küla wotas isandaid suure põnewusega, sest teie rikkus ja kuulsus on siin juba ammugi tuttav. Oh seda rõõmu, mis nüüd meie pere tütardele osaks saab. Keegi ei oleks lootnud, et Ripuwere neiudele sarnased kosilased tuleksiwad. Ma olen Ripuwere sulane, auulitub isandad.“

„Tule, joo klaas õlut,“ ütles pikem noormees uhke mota=mugutamisega ja andis Joosepile klaasi kätte. „Kõnele siis ka, kas Ripuwere kodukanakesed ka igapidi meie wäärt on. Meie ei ole neid eluajal näinud.“

„Oi, oi, isandad! Meie Leena ja Miina on tüdrukud, kellede sarnasid tulega otsima piab. Kas nad küll Wiljandi isandate wäärt on, seda ei julge ma just otjustada; külap=näete ise. Minu meelest on tüdrukud päris roosi=õied, muud kui aga, et mõlemal nagu sugu pärast midagi puudub . . .“

„Midagi puudub? Mis siis?“ küsis paks Mul'k.

Joosep sügas kõrwatagust. „Ega see küll juuremat ei tähenda, ei wõi seda ka pahaks panna ega naeruks teha, aga lugu on see, et Miina jalg natukene haige on.“

„Mistal ta jalg haigeks jäi?“

„Ei ma tea just diete,“ kohmas Joosep, „aga inimesed räägivad, et see alles sünnimiseft saadik olla.“

„Mis ja lorad pois! Jsa ei kõnelelud sellest midagi, et Miina jalg sünnimiseft saadik haige olla,“ hüüdis Miina kofilane pahafelt.

„Seda ma arwan, sest ega see siis tüdrukule enam walu ei tee,“ seletas Joosep pool lollaka näoga, „seda wiga ei pane ka keegi tähelegi. Weidi pahem lugu on Leenaga; temaga peab hästi waljuste rääkima, sest ta ei sallii, kui inimene temaga tasa kõneleb. Mispärast on siis inimesel hääl antud, kui ta teda ei tarwita, ütleb meie Leena.“

„Ega ta ometi kurt ole?“ hüüdis wanem wend amuli fuul.

„Mitte märki, mitte märki! Ma ütlesin ainult, et ta hästi ei kuule, see on tajaft juttu kuulda ei wõta! — Du wa' naljakas tütarlaps; teeb sagedaste kentsakaid tükka. Reedab ta suppi, siis ajab nii palju soola sisse, et sööjatel suu rasku läheb; aga kõik nalja ja kelmuse pärast! Wäga naljakas piiga!“

Mulgid wahtisiwad weidi kartlikult teineteise otja ja raputasiwad päid. Siis joodi õlu ruttu ära ja mindi kõrtsist wälja. Joosepile anti luba, ka wanfriste istuda ning kofilased sõitsiwad küla poole. Joosep pidi neile xipuwere talu kätte juhutama.

Pereisa oli juba kodust ära läinud, kui külalised sinna jõuudsiwad. Joosep jäi õue hobust eest ära võtma, kuna mõlemad Mulgid majasse astusiwad. Toas ei olnud inimese hinge. Mehed ootasiwad kaua asjata, et keegi sisse astuks. Wiimaks tuli Joosep wäljast. Külaliste wõõrastawate küsimiste pääle, kus siis kõik majarahwas olla, seletas sulane, et isa tarwilise asja pärast kaugele ära sõitnud, tüdrukud olla aga wististe kuskil peidus, sest nad olla wäga häbelikud.

„Monoh, kuda siis isa wälja wõis sõita,“ ütles kofilastest teine, „meie kirjutasime jo, et me täna siia jõuame.“

„Meile ei ole kirja tulnud, seda tean ma selgeste,“ kostis Joosep, „külap ta siis kaduma läks. Isa tuleb aga õõsetks wõi teifetks homikutks koju, — etks wiitke tütarlastega aega; küll ma nad peidust wälja kutsun.“

See sündis. Rõige enne ilmus Miina. Osawaste longates lähenes ta meestele, misjuures ta filmad pooldis kinni pigistas, nagu see lühikese nägemisega inimestel wiifits on.

Jaak — nõnda oli paksu kofilase nimi, kellele Miina mõrsjaks määratud — Jaak lõi näost päris kahwatuks, kui ta lonkawat pruuti nägi. Tüdruk oli náo ja teha moe poolest ilus, seda ei wõinud keegi salata — aga päris wigane!

Miina lonkas üsna meeste ligidale ja wahtis mõlemale pilul filmal õige nina juures näosse.

„Ah soo,“ ütles ta, „külap te' siis ikka Wiljandi sugulased olete, sest ma ei tunne teid sugugi — tunnistan ja tunnistan!“

Seega sirutas ta káe teretamisets wälja, mille Jaak külma wärinaga wastu wõttis.

„Joosep, see tüdruk on ju puru-wigane,“ sosistas Jaak, kui Miina häbelikult eemale astunud.

„Poole nii hull,“ vastas sulane, „ta teeb Wiljandi isanda-tele ainult auupakkumise noksusi ja niksusi; muudu ei lonka ta sugugi nii palju.“

„Aga ta on ju ka pool pime.“

„Jällegi üleliigne arwamine. Ta tahtis ainult näha saada, mis karwa filmad ta peigmehel on. Miina armastab nimelt üksnes finiste filmadega mehi.“

„Aga kuhu siis minu kallikene jääb,“ ütles teine wend waljuste, kelle nimi Enn oli.

„Küll ma tema ka kambrist välja tirin,“ kostis Joosep, „ootke aga.“

Kui Joosep kambriisse astunud, tõuujis seal iseäraline jõmin ja mürin; wististe tahtis Joosep Leenad pool wägise tuppa rebida, see pani aga lollaka jumisemisega vastu. Wiimaks jõudsiwad mõlemad siiski tuppa. Leenal oli wana määrinud seelik seljas, lõhine põll ees ja juuksed sassis. Ta naeris lollakalt ja pomises ja jõmises arusaamata sõnu. Ta oskas weel osawamine oma kommetit mängida kui õde Miina.

„Siin on siis meie teine kodufanafene,“ ütles Joosep kõige tõsisema näoga. „Leena, mtne lõõ ometi Wiljandi jungalastele patji ja mõistata, kumb sinu tulewane teine-pool on.“

„Jsa läks kodust ära,“ vastas kurt Leena selle peale pehme tõdisewa keelega.

„Ma ei kõnele mitte isast,“ hüüdis Joosep talle kõrva, „ma käsin sind külalisi teretama minna!“

„Ma lähen isaga pühapäev otsekohe kirikusse,“ lallitas Leena ja tegi, nagu ei paneks ta külalisi täheleqi.

„Sa ei kuule enam sugugi!“ karjus Joosep nii waljuste, et akna ruudud põrisesiwad, „mine tereta oma sugulasi, näe, kus nad istuwad.“

„Ma häbenen,“ wastas Leena, põlle näo ette pannes. „Küll ma homme teretan neid.“

„Ära ole laps,“ õpetas sulane, „tule, anna isandatele kätt; mis ja neist häbenen, oled ju wa wiks ja wiisakas neiu.“

Joosepi käefõrwal astus Leena Wiljandi meestele ligemale. Ta naeratas lollakalt, wangutas pead ja pühkis käisega ühte puhku nina. Ennul tõuusiwad ihufarwad püsti, selle peale mõteldes, et see loll tüdruk tema mõrsja olewal. Ta pööras nõo kõrwale, kui Leena talle pikkamisi kätt tahtis anda.

„Kas ja oledgi minu tädipoeg?“ küsis Leena weidra häälega, „wõi niisugune pikergune mees ongi minu isa õemehe poeg. Küll sull on aga farmid juuksed ja õige punakad kohe. Hehehe!“ naeris ta siis ja karwustas Ennu ni, et mehel filmad weisjeks läksiwad.

„Külaliste kõhud on wististe wäga tühjad,“ hüüdis Joosep nüüd Miina poole, „lapsed otsegi ruttu jina! Sina, Miina, prae liha ja löö hää hulk mune peale. „Leena loori sina piitt piima ära, teine too rõõsvalt. Ruttu, ruttu!“

1
Miina Ionkas koe toaft wälja; Leenaie pidi Zoosep aga weel mitu lorda kõrwa mõirgama, enne kui ta terwest jutust nii palju aru sai, et teda kuhugile kästi minna. Ka Zoosep ise läks toaft wälja. Ta lubas küllaluste hobusele kaeru anda.

Kui wennafted üksina oliwad, pöörasiwad nad näod pikka-misi teineteise poole ja need näod oluwad püergused, täis kentsakat ehmatust, umestust ja kohmetust

„Enn!“

„Jaak!“

„On see unes wõi ilmsi?“

„Minu arwates ilmsi.“

„Enn!“

„Jaak!“

„Mis nüüd teha?“

„Seda ei tea mina ka mitte.“

„Üks jalutu ja pime — teine loll ja kurt — püha taewa-taast ja need olla meie pruudid!“ Jaagi'l langisiwad peaaegu pisarad silma.

„Ma arwan, kõige parem on, meie peame hobuse ette ja kihutame koe minema!“ tähendas Enn muuetad häällega.

„Ei, see ei taha ka hästi minna,“ wastas Jaak, „hobune on ju puhkamata ja meie peame kelmil onufese, kes meile niisugused pruutisi julges pakkumas kätä, natukene käsile wõtma. Tänase öö peame siia jääma, sinna ei wõi midagi parata.“

Waheajal valmistasiwad need lundisule jüüa. Kange kõrbe-hais tungis warsti toaft kambriksse, jesi Leena oli liha-praadija ja lastis meelega pefitiitid Idil mustaks põlelda.

„Noh, selle toidu pärast, mis meile sealt tuuakse, võime küll nälga jääda,“ kurtis Enn haledalt, „loll Leena põletab ju liha sööks.“

„Di häda,“ lajas Leena heal toast, „pann läks ümber! Miina, nopi lihakiikid tuha seeft jälle panni peale; pole sellest wiga ühtigi! Ega onupojad mõned sakjad ole, et tuhaft liha ei wõi süüa!“

Jaak ja Enn ohtasiwad. Nende waeste kõhud oliwad tühjad!

Nüüd tuli lollakas Miina piimapüttiga sisse, mis ta läes nii läikis, et piim tal mööda rindu maha jooksis. Leena lonkas liha ja leiwaga ka tuppä.

„Hakate siis nüüd larpima,“ hüüdis Miina, kui söögid laual oliwad.

Enn ja Jaak raputasiwad päid ja püüdisiwad wabandada, et kõhud sugugi tühjad ei olla; wiimaks asusiwad aga siisgi lauda ja nimelt selle nõuuga, et vähemast natukene piima ja kuiwa leibagi süüa, sest tuhane ja sööks põlenud liha ei kõlwanud kuhugile.

Sõiwad siis mehed kuiwa leiba soolaga, aga lihasse ega piimapüttidesse ei tihkanud kumki puutuda. Leena imestawa küsimise peale, miks onupojad paljast leiba närida, kosts iwad mehed et — et piim neile kõhuwalu ja liha — peawalu tege wat, misüle Leena õige kentsaka, pool kahetsewa pool pahase näo tegi.

Joosep püüdis meestega juttu ajada, et aga nad oliwad nii nuktad rõhutud. ja wihased, et jutu puhumisest midagi ei

saanud, misüle Joosep ainult rõõmustada võis, sest üks mehed seda ennemini minema pane, kui mõrsjate lossus südamewalu suurendab. See Joosepi lootus ei läinud aga mitte täide, et mehed juba enne isa kojutulekut ära sõidaksivad. Wiimane tuli ka wiimaks kesköö ajal koju. Neid olivad juba magama läinud. Wiljandi külalistele oli Joosep lauda lakka aseme teinud. Kui peremees tупpa astus, läks Joosep kohe minema.

Lipuwere peremehe imestus oli suur, kui ta Wiljandi sugulasi nii ootamata kombel kodus eest leidis, tema wõõrastus aga weel suurem, kui ta meeste pahaseid ja mossis nägu nägi.

„Armsad pojad, mis teil ometi wiga on?“ hüüdis wanamees weidi pehme keelega, sest ta oli mõldrill kaunis ohtraste klaasi tõstnud. „Ega te' ometi kusgil peksta ole saanud, et nii mõrudalt wahite?“

„Peksta mitte, aga petta oleme saanud,“ urijes Enn. Hoopis wastameelselt andis ta onule kätt.

„Kes teid siis pettis?“

„Külap onu seda ise kõige paremine teab.“

„Mina? Kust mina seda pean teadma?“ imestas Lipuwere wana.

„Soo?“ ütles Enn pahase pilkamisega, „kas so oma tüürid ei tunne?“

„Miks ma neid ei tunne,“ lallitas wanamees, „kas pole priksed ja wiisafad piigad wõi mis?“

„Wäga priksed ja wiisafad!“ wõrdas Jaak mõrudalt.

Onu waatas ühe otsast teise otsa. Ta ei saanud meeste wihastest nägudest ja pilkawast toonist õiete aru.

„Ma küsin weel kord pojad: mis teil õiete wiga on? Kas tüdrukud teie wastu lahted ei olnud wõi läksite ijekeskis nende pärast tüllisse? Ürge olge lapsed! Mõlemad on ju ühe-wõrra tublid ja jumekad; leppige aga mõlemed kokku ja jätke teine teisele. Enn, sina pidid ju Leena saama; sa oled wanem wend ja Leena jälle wanem õde. Kas sa wahest Miinad soowisid?“

„Mitte kumbagi,“ urises Enn.

Onu ajas silmad pungi ja suu amuli. „Mis? Mitte kumbagi? Kas siis Jaak mõlemaid tahab?“

„Mitte kumbagi!“ urises ka Jaak.

Mo nüüd olt pagan lahti! Ripuwere wanamees ei osanud enam kolmegi lugeda. Mis see siis tähendas? Tema ilusaid tüitrid, kellede wiisakus ja tublidus terwes kihelkonnas tuttav oli, kellede järele nii paljude noortemeeste suud wett jooksiwad — Ripuwere Leenad ja Miinad julgesiwad need mehed ära põlata?! Oliwad nad arust ära?

„Kas ma tohin küsida, mis teie imelik jutt tähendab?“ algas onu wihast punase näoga. Kui teie minu lapsi juba nägite ja nendega kõnelesite, siis ei wõi ma muud arwata, kui et kaubad walmis on, nagu teie isa ja mina kindlaste soowisime ja käskisime. Wastake, mis pean ma teie lorst arwama?“

„Onu, arwad sa, et karjapoisid su ees seisawad, keda sa oma tütardega tüksjata wõid,“ hüüdis Enn, kellel nüüd kops

täieste üle maksja läks. „Ma ütlen sulle, sinu tütreid ei kõlba kõige närusamate santidelegi, ammu siis meile, kes me' terwel Wiljandi maal kõige rikkamad ja toredamad poisid oleme. Sa tahsid meid oma tütardega petta nagu koolipoisja: võta näpust — sinu ees seisavad targad mehed!“

Ripuwere wanamehe rusikad tõusiwad. „Teie jookkikud, teie wõllanäod, teie julgete minu lapsi nõnda teutada! No ma tahan teile kelmidele näidata!“

Et wanamees purjus oli, siis ei tunnud ta omas äkilises wihas enam mingit piiri. Ta kippus Ennule wägise krale kallale. See aga tõuukas wanamehe kerge waewaga eemale.

„Onu, sa oled purjus,“ ütles ta pilgates „ega sa muidu nii wäga oma puruwigaste tütarde eest seisaks.“

„Minu tütreid puruwigased,“ karjus onu. „See on uus nurjatu laimudus! Wälja minu majast, kelmid! Ärge mulle enam oma nägusid näidake!“

„Üks loll ja kurt, teine jalutu ja pime!“ kriiskas Jaak wähele.

„Loll ja kurt? Jalutu ja pime! Tooge wemblaid, tooge piitsju! Ma tahan teile näidata, kuida auus mees oma laste laimamist tasub. Ma ütlen wiimast korda: wälja minu majast. Kui te' päewatõuusu ajal minu krundi piiridest kadunud ei ole, siis lasen ma teid siduda ja puuri pista! Wälja!“

„Juba me' lähme ja täname Jumalad, et santide hulgast peaseme,“ karjus Jaak ja tiris wihaselt Ennu uksest wälja.

Sipuwere isa k aratses n iud hull aega  ksina toas, urises, pomises, s omas, kuni ta wiimaks  ra w sis ja uni ta filmad kinni pani. Tooli pealt, kuhu ta magama j anud, wiisivad t tred teda s ngi. Wiina w simus ja wiha oliwad ta mi uimaseks teinud, et ta selle juures  lesfegi ei  rganud. —

Enn ja Jaak pidasivad w ljas n uu, mis n iud k ige pealt teha tuleks. Ennu tahtmine oli, hobust kohe ette panna ja teekonda koju poole algada, aga Jaak oli reifist ja k rtfis joodud  llest nii unine ja w sinud, et ta wenna n uule wastu hakkas t rkuma.

„Sa tead, kuida minu waene hobune  ra on aetud, ta tahab w hemaft paar tundi weel puhata,“  itles ta. „Pealegi oli wanamees t na purjus ja ei teadnud, mida ta k neles. Eht r agib ta homme hommikul teist juttu. Meie ei tohi jo isale kodu r akitidagi, et me' onuga nii j ledaste t lisse l ksime. Hommikul w ikfime teile selgetks teha, et me' tema wigaseid t itrid k ige parema tahtmisega kosida ei w di. Eht ta saab sellest isegi aru. Poeme  ige lauda latta ja puhtame weidi. Kuhu ja j da  ffel s didad. M ni hakkab meid kui hobuse-wargaid wiimaks kimbutama, sest me' oteme siin w  rad ja w  ras riides. Eht kui tahad siis paneme p ewa-t uusu ajal minema. Homme on ju esimene Suwiste p ha ja wanamees magab kaua. Kui tahad, siis ei pruugi meil enam temaga kokku saadagi, kuid magama peame natukene.“

Enn andis j rele, nad pugesivad lauda latta magama.  les  rgates tahtsivad siis weel n uu pidada, kas onuga enne minekit weel kokku p iida w di mitte. Joosep oli  ues seisnud ja meeste juttu pahase meelega pealt kuulnud, kuna need teda pimeduse p rast ei n inud. Joosepil oleks k ige armsam ol-

nud, kui nad kohe minema oleks pannud. Noh, aga Joosepil oli juba uus plaan ette valmistatud, kuida ta Muultidest siiski enne arvas lahti saavat, kui peremees üles tõuuis ja kõit pettus ilmsiks tuli. Joosep jooksis naabri peresie Rärje-Zuhani järele, sellega ta warsti tagasi tuli.

„Joosep, Joosep ae!“ hüüdis forraga Ennu heal, „magad sa ka siin lauda lakas?“

Joosep kostis alt: „Ei, ma magan aidas!“

„Kuule, ole wa hea mees, aja meid enne päewa tõuuisu üles ja pane ka meie hobune siis ette; ma annan hea jootraha.“

„Hea küll!“ kostis Joosep.

Siis läks ta Zuhaniga aita. Umbes tunni aja pärast, mill Muultide wali norstkamine lauda lakast kuulutas, et nad magasivad, puges Joosep aidast wälja ja pani ruttu ja tasehijufesti külaliste hobuse ette. Siis astus ta jälle aita tagasi. Weel pool tundi läks mööda. Müid ilmusiwad mõlemad mehed. Joosep ja Zuhan. Mõlemad oliwad kentsakas tondi-ülikonnas, walged linad ümber, näo ees mustad riidelapid filma nina ja suu-hautudega, ning peas õlgedest keerutatud sarwed. Lauda lakka peasis kahest kohast: wäljast luugist ja lauda seest läbi laehaugu. Joosep ja Zuhan pugesiwad wiimastest kohast tasakeste lakka, kus Wiljandi mennaksed waljuste norstasiwad. Zuhanil oli plekist karp käes, mille sees tulijed süüd õhtusiwad. Need pandi hammaste wahela. Siis tõmmas Joosep Ennu ja Zuhan Jaaku jalast. Mehed liigutasiwad. Joosep wõttis reha lauda katuse serwalt ja kraapis sellega Muultide päid. Mõlemad lõiwad filmad lahti.

Teadmata on, kas Enn ja Jaak tonta ülepea uskusiwad ja

kartsivad, vähemast eli nende ehmatus aga praegu nii suur, nagu ta unest uimastel inimestel olla võib, kes korraga kohutavaid kogusid eneste ees näevad olevat. Ja kohutavad olivad meie tondid väga: süsimustad näod, sarvede ja walgete kehadega ning õhku tuli hammaste wahel, mis näo ja fogu üle wõõrast tondilist helki heitis. Nagu wälk olivad Wiljandi mehed maast ülewal ja lähemal filmapilgul plagamas. Magamast ärganud inimene on ju pool uimane ja äkiline hirm weab teda wägise uisapäisa metsa.

Enn oli nii õnnelik, et ta luugi ules leidis ja redelit mööda ennast kolinal alla kukutas, nii et tondid ragisesiwad. Paksule Jaagule waefesele juhtus aga weider äpardus. Pimedas jooksis ta selle haugu peale, mis otsekohe keset talli käis. Sellest hangust lendas Jaagukene läbi. Aga see ei olnud weel lõik. Just luugi all juhtus üks lipuwere hobusest seisma. Sellele jadas Jaak suure prõntsuga otsekohe selga. Dooom ehmatas, trampis, käänas ja wäänas mitu korda tallis ringi ja pistis wiimaks tuule kiirusega talli uksest wälja, mille Joosep ja Juhan wist kogemata lahti olivad jätnud. Waene Jaak hoidis hobuse lakast kiiunte ja hammastega kinni, sest peru loom lõi eest ja takka ules.

„Jumala pärast, ruttu riided seljast ja õlgede alla!“ fofistas Joosep lakas ning lähemal filmapilgul olivad mõlemad mehed tonbi-ülilondadest wabad. Sööd pistis Joosep karbi sees taskusse.

Kui Joosep lakast maha jõuudis, nägi ta Jaagu kentsakat ratsajõitu. Hobune lõhkus nelja õue mööda edasi, Jaak lames nagu ahw ta seljas. Äkiline mõte jähwas seda nähes kawala sulase peast läbi.

„Maksu mis maksab, tulgu mis tuleb — ma katjun veel wu: aht „Linduu,“ mõtles ta ja jooksis tупpa. Seal hakkas ta peremeest sangis üles raputama See ei tahtnud ega tahtnud tõusta.

„Peremees, peremees — hobusewargad õues!“ hüüdis Joosep

See aitas Ripuwere wanamehel ei olnud millegi mu eest ni palju hirmu kui hobusewargate eest. Sõna „hobusewargad“ äratas ta kohe üles. Joosep tris ta sangist walja ja wedas uksest õue. Wanamees nühtis silmad selges, weikene walge oli juba waljas ja unestusega nägi ta, mis õues sündis. Hobune lõhus Jaaguga ikka veel õues edasi tagasi.

„No nuud on pergel lahti!“ hüüdis Ripuwere peremees, kelle peast wuu veel tarest ei olnud lahkunud. „Ma annan oma pea, kui see kelm seal mitte minu õepoeg Jaak ei ole.“

„See ta on, see ta on, jeda näen mina ka nüüd,“ tähendas Joosep, „ei tea mis uhkus see on, et ta meie hobusega oõsel ümber ratsutab?“

„Warastada tahab ta meie hobust, mis siis muu, rarius wihane peremees „Kes oleks arwata wõinud, et minu oma sugufelti peas nufugustid kelmisi on! Lohoo, urjah, kelmid! Enne laimawad minu tütreid ära, siis hakkawad wargale! Oma onu hobuse tahawad ära wiia!“ Mäe, on juba oma hobuse ka ette pannud ja tahtwad wist praegu punuma pista. Aga kelm ei teadnud, et meie ruun wõõrast inimest selga ei lase; ta sai muidugi kohe peruks. Joosep, piüia hobune kätte,

siis paneme kelmid finni ja saadame talitaja järele. Kus siis teine võrukael on?"

Enn oli esimese hirmuga aita pugunud. Seal oli ta piimedas wõi-witsitud ja piimapütid ümber ajanud. Üks piitt hapu piimaga oli talle pähe kukkunud. Weider nägi ta wälja: peast jaluni piimane, pea rinnad, jalad.

„Tule Jumal appi!“ kisendas Ripuwere onu, „ju see wist aita tahtis tühendada! Oo, nüüd läheb lugu hulluks! Dotte, kelmid, ma tahan teid ise natulene õpetada!“

Ta hakkas wemmalt otsima. Joosep hakkas ta käest finni.

„Beremees, wõta selge mõistus pähe ja ära tee liig palju kära,“ ütles ta manitsedes. „Mõttele, et kui sa neid peksma hakkad wõi kohtu kätte annud, — mõttele, et sa sellega ennast, oma maja ja sugufeltsi häbi alla annad. Terwe küla hakkab sind pilkama ja põlgama. Weel ei ole ju midagi warastatud ja mingit kahju tehtud, ei tea ta keegi weel, mis siin sündinud. Kihuta mehed ainult minema, see on kõige parem.“

Wanamees mõttis mõistust; ta oli kaunis kaineks saanud ja näai ära, et Joosepil õigus oli.

„Hea küll, olgu nõnda,“ ütles ta. „Mine, püüa hobune finni!“

See sündis. Loom oli lõhkumisest juba wäsinud ja jäi wärisedes aia äärde seisma. Dnnetu pool uimane Jaak langes nagu tuhakott hobuse seljast maha. Enn puhastas oma riideid ja wandus taskeste. Kuna Joosep hobuse talli wii-

nud ja Mulkide mütsid üles otsinud, pidas Ripuwere wana-mees oma „nurjatumatele“ õepoegadele raste sõimu-kõne.

„Ja nüüd kasige filmapilt,“ hüüdis ta lõppets, „ning tä-nage õnne, et te' terwe nahaga peasete. Ma tahan teie isale kirjutada, kui hukka läinud pojad tal on. Teie olete minu maja teutanud — ärge endid minule eluajal enam näidake.“

„Meie pole sinu maja kudagi teotanud,“ vastas Jaak pool nuttes. „mis siin weel teotada ongi, kus kodukäijad ja tondid sees käiwad. Tule wend, sõidame ära!“

„Kodukäijad ja tondid?“ karjus onu, „see on uus laimudus. Ma ütlen weel kord, kaduge, muidu lasen ma teid sõuda!“

Wennad istusiwad wantrile ja kihutasiwad minema. Mis siin siis ka muud weel teha oligi?

Joosepi süda õiskas hurraa, ehl ta küll ka südamest kahet-ses, et Wiljandi peigmeesteele nii palju ülekohtu sündinud. Armastus oli aga kõik seda teha sündinud ja Joosep wõttis nõuaks, Wiljandi mehi südamest andeks paluda, kui ees seis-wad asjad ka kõik korda läinud.

Ja nad läksiwad korda. Ripuwere isa süda oli õepoega-d^e peale nii täis ja ta Mulkide armastus oli nii raske kõogi-faanud, et ta wiimaks järele andis ning Veenafese Joosepile ja Miinafese Zuhanile lubas, seda enam, et tubli sulane naab-rivallas suure talu rentis ja Zuhan isa-talus peremeheks sai.

Alles siis, kui tütarde pulmad möödas oliwad, sai armas-tajate kelmus ilmsiks: nad tunnistasiwad Ripuwere onule ise sügawa kahetsemisega üles, mida nad Wiljandi peigmeeste vastu

eksinud. Aga niid ei olnud enam midagi parata. Wana=mees wandus ja siinas kaua aega, wiimaks leppis ta aga tütarde ja wäimeeste meelitamisel ära. Wiljandi meestelt paluti süü kirjalikult andeks. Need kosijiwad kodu=wallaft tublid naesed ja ammugi unustatud on Läänemaa kelmid „wi=ga sed pruudid.“

V.

Köstri-papa mõiduloos.

(C. Weisklog'i aate järel.)

„Raktsadatuhat rubla? — Siis on jee tõeste tõsi? — Siis olen ma tõeste kõige suurema loosi võitnud? — — Tõeste? tõeste? tõeste?“ hüüdis köster Juhhan Karlson ja fargas süda õõsel woodist välja. Mõne pifa hüppamisega oli ta koolitoas vrel'i taga ning võriides, nagu ta oli, pani ta kõik registrid hüüdma ja laulis oma walju heale kõige wägewama bassiga: „Hüüid kiitus olgu sulle!“

Dõfise äkilise lärmi üle ehmatades ärkasivad naene ja lapsed karjatades magust unest, ning väljas fargas koer jaledaste haukudes ja hulgudes oma putkast välja, sest ta arwas war-gad ja mõrtsukat majasse tunginud olewat.

„Juhhan, Juhhan!“ hüüdis köstri-emand ja raputas wana-meest kõigest jõuust. „Mis sul ometi on? Oled sa kuutõbifets jäänud? Wõi oled sa mõistuse kautanud? Wõi näed sa und? Tee ometi silmad lahti, Juhhan! Meie ei ole ju sugugi kirikus! Väljas on pime öö! Toibu ometi!“

„Öö? — Öö? — Unenägu?“ — — fogeles köster, ja ta käsi langes klahwide pealt, ta jalg libises pedallist maha.

Ta nühtis filmi ja ajas nad pärani lahti. Müüb ta nägi, kuida keskõõsene täiskuu aknast sisse paistis. Müüb ta sai aru, et ta und näinud. Wärisewa lällitawa healega ütles ta:

„Wõi siis wõidust pole juttugi! Ja ma ei ole mitte kõige suuremat loosi kahesajatuhandega wõitnud?“

„Waene mees!“ naeris emand Marta, „wõi siis wõidu-loos ajas sind sängist wälja seda kolebat lärmi tegema? — Oi, kui poisid seda teakšiwad, nad naerakšiwad oma isa wälja!“

„Wõi siis nii täitsa asjata, nõnda otse ilmaaegu näitafin ma oma waga ja tänulikku meelt salmi ja kiituse lauluga ning orila heliga? Ja sa isegi ei halasta, taewane isa? Ja siis täieste maha on wisatud kallid raha, mida loosid maksawad?“

„Ole wait, Juhan!“ waigistas Marta, „maha wisatud ei ole veel midagi. Loosimise aeg ei ole veel kaua mitte käes, ja sina ja mina wõime veel mõlemad õnnelikuks saada. Sest ka minul on ju üks loos. Sinul üks, minul üks. — Ja kas meil siis seda raha nii ruttu waja on? Meie wõime ju veel mitu aastat oodata, kui meie loosid tulewal loosimisel veel käfile ei tule. Kas meie praegu õnnelikud küllalt ei ole? Selle pärast, isa, mine jälle Jumala nimel magama!“

„Ja,“ wastas köster, kes jälle kainele arusaamisele ärganud, „sul on õigus, Marta!“ Ja abikaasa käetõrwal läks ta elutuppa tagasi, kuna ta minnes veel habemesse pomises: „Oh, Jumal, sinu peal — ma olen julge teal!“

Ta kosis sängi pehmete padjade sisse tagasi ja uinus warsti magusaste magama, nagu inimene kunagi, kellel puhast südametunnistust. Ja meie auusal köstriपाल oli ka puhast

Jüdametunnistus. Eks ta teinud juba oma kolmkümmendviis aastat Jssanda wiinamäel tubliste tööd — kirikus ja koolis ja leeritoas. Kas ei fiitnud igamees tema osawat orelimängi, tema wägewat laulu healt, tema koolmeisteri osawust köstri-koolis, tema kristlikku meelt leeritundides? Kas ei auustanud ja armastanud teda terve kihelkond, õpetaja herra weel iseäraliselt. Kas oli kuskil inimest, kes temast paha oleks wõinud kõnelda? Ja kui rahuline ja eestujuline ei olnud tema kodune ning perekondline elu. Tal oli tasane, lahke ja hea südamega abikaas? Et emand Marta kui jõuka mõisarentniku ainus tütar oma mehele tubli kaasawara majasse toonud, see ei olnud tema tasast meelt kuidagi muutnud, teda mitte kõwaks ega uhkeks teinud. Jah, ta oli ometi nii alandlik, et ta riiete poolest õpetaja prouast meelega taha jäi, ikka lihtsamaid ning odawamaid kleitisi ja tanusi kandis kui see, ehk ta temaga jõuu poolest küll wõidu oleks wõinud uhkustada. Aga ta ei tahtnud õpetaja prouale haiget teha. „Ta on minuist ülem,“ ütles ta, „ma ei taha temaga ühel astmel seista.“ — Selle eest oli aga köstri emanda majapidamine ja elamise kord palju parem kui kirikumõisas. Linad, käterätikud ja afnakardinad walgendasiwad siin kui lumi. Glutubade pörandate pealt olid ja wõinud süüa, nii puhtad oliwad nad. Rapid ja kirsitud oliwad täis riide wara, kui ka jula raha sealt leida et olnud. Laudas rõhkisiwad harjaslinnud, hoomi peal siblisiwad kanade karjad, luusisiwad anede hulgad. Mias oliwad peenrad kurtisi, ube ja erineid täis; nende kõrwal lõhnasiwad kõiksugu tenad lilled, marjapõõsad seisiwad raskete koormate all lõngus, niisama wiljapuud.

Ja weel rohkem. Köstri-papal oliwad ka weel head priskef wiisakad lapsed. Kõige wanem nendest, tütar Viisifene,

õitses nagu roos ja oli kihelkonna, wõib ka olla kahe kolme kihelkonna neiudest kaugelt kõige ilusam. Ja siis punapõseline Georg, kes juba oma kaheteistkümnemas eluaastas klaverid mängis, nagu kuningas Taawet, ja wiulit tõmbas nagu kuulus Paganini, ainult weidi pahemini. Ning kolmandamaks kümne aastane August, kes iga pingi pealt, iga tühja tõrre seest jutlust pidas nagu weikene superdent.

Kõige selle pärast: miks ei oleks kõstri papa pidanud waguaste ja rahuliste magama!

Ainult üks asi lippus wiimasel maja rahusse nagu wähest waenu warju heitma. Emand Marta nägi hea meelega, et kiriku-poe paksu kõhuga kaupmees Viiskesele läheneda püüdis, emand Marta näitas seda lähenemist väga toetawat, kuna ta aga Rafewere noort mõisakirjutajat sugugi hästi ei sallinud, kuna see oma ilusa tenori heale läbi, mida ta kiriku-kontsertides kõstri isanda kooris kuulda lastis, papale väga armsaks oli saanud. Praegu ei ehtitanud see asi aga veel ei kõstri papa ega mamma meelt nii palju, et nad bösel rahuliste magada ei oleks saanud. „Aeg annab head nõuu,“ mõtlewad mõlemad ning esiotsa ei tehtud midagi, mis armsa tütre saatust wägivaldsele otjusele oleks tunginud. Oli ju Viiskene ka alles seitseteistkümnend aastat wana. Kuda lugu neiu enese südamel ja selle soowidega oli, kes seda wõis öieti ütelda? Sarnaseid saladusi oskawad noored neid kaua suure osawusega warjata, isegi isa ja ema uuriwate filmade eest. Kiriku-poe kaupmees Jakob Tatar ei wõinud küll wististe mitte see mees olla, kes Viiskese noort südant tufsuma suudis panna. Seda oli tema terawateft wastustest näha, mida ta nõotuma

upfata meelelise kaupmehe naljatuste peale andis, seda oli neiu pahaseft fulmu = lortfutamisest näha, kui ümarguse kõhuga wana = poiss teda teretas. Ennemine wõis see nimetatud noor mõisafirjutaja olla, kellel nii ilusad mustad filmad ja juuksed, kes nii wiisakas ja alandlik oli, kes nii pehme armsa healega ostas laulda, et kõstril ja kogubusel filmad pisarale läksiwad — wähest ka meie Riisikesel — kelle külles Georg ja August kui tahtjad rippusiwad, sest et Albert Weste neid pühapäewiti kala õpetas püüdma ja wibupüüsi lastma. Terased tähelnanejad wõisiwad ka märkadagi, kuida Riisikese palee lõkendama lõiwad, kui Albert kõstrile lauluproowile tuli ja kui ta noodi lehe tagant salaja ilusa piigakese poole piilus, kellel sell ajal toas alati midagi tegemist juhtus olema. Aga oh häda! — Albert Weste oli waenelaps, keda mõisas armu poolest üles kaswata = tud ja kes selle heateo eest terve elu aja kehwa palgakese eest mõisa = saksu pidi teenima. Ta oli Riisile enesele kord õelnud, et ta terwes ilmas muud omaks ei wõida nimetada kui riided mis seljas, see süda rinnas ning rõõmus meel, ja et ta ka paremat lootagi ei tohtiwat. „Oh,“ oli Riisi siis ohkanud, „oh, ja waene, waene mees, — ta ei loodagi enam!“ —

„Kena oleks aga ikka küll, kui me' katksadatuhat wõidak = sine!“ pomises kõstri = papa teisel homikul pruukosti laus habemesse, „ja wõimata ei ole see mitte!“

„Seda arwan mina ka,“ tähendas emand kohwi rüübates. „Mitspäraft peaks see wõimata olema, et saatus meid õnnelasteks on walinud? Miks ei wõiks see inimene näitufets mina olla?“

„Sina?“ naeratas papa naljatades, „sina tahad wõita? Armas naene, see mõte on tühine, kui kumbgi meist wõidak

fiis olen see mina. Sest ainult mina, ainult mina wõin ja tahan teid kõiki õnnelikuks teha."

"Ei, Juhani!" ütles Marta wahela, "jätä see auu mulle! Mina teen sinu õnnelikuks."

"Ja kas sa seda juba ei ole teinudgi, ema? juba kakskümmendwiis aastat oleb sa seda teinud," wastas köstri-papa ja andis abikaasale liigutatud meelel äätt. "Ets sa toonud mulle ka need firstud ja lastid täidetud waraga majasse, ja pärast selle ninatarga plikakese ja mõlemand wallatumad poisid, kes praegu oma piimakausi kallal tülitsewad? Mis siis sinu poolt weel waja on? Aga mina ei ole sinule weel midagi meelethead teha wõinud terwel eluajal. Sest mis siis waesel köstril ja koolmeistril anda on? Wõidan ma aga suure loofi, küll sa siis näed, mis ma teen! Siis teen ma ma oma helbe käre lahti ja pean kõige pealt sind meeles, armas ema. Ma lasen sind riktuse ja külluse jees otse supelda, ma muretsen terve maja kõige peenemat lõuendit täis; uued firstud ja kapid ostan ma, kallist puust tehtud ja toredaste poleeritud, uued lauad, uued toolid muretsen ma tuppä. Maja külge lasen ma suure tagawara-kambri ja sahwri ehitada, kuhu ma miljonite kaupa läikiwaid kastrullisi, pannisi, waagnaid, kausi, talbretuid, nuge ja sahwlid muretsen."

"Kena küll," naeratas Marta, "aga sa unustad, et sa siis koge kõige pealt oma ameti käest ära pead andma, ja et meie siia elama ei wõi jääda."

"Mina? Mina pean ameti käest ära andma?" küsis Juhani imestades. "Mis pärast siis?"

"No muidugi," kostis emand, "see oleks ju esimene töö."

! Wõidan mina näituses, siis peaksid sa kohe teenistusest lah- kuma, et sa rahus Jumala õnnistust võiksid maitsta. Ma ostan sind ikke alt lahti, ostan sind enesele ainumaks oman- duseks; oma halwa ameti paned sa kohe maha."

„Halwa ameti?“ vastas Juhan, ja käsi langes tal tasfi küllest nõrgalt maha. „Halwa ameti? Ikke?“ . . .

„Muidugi,“ vastas Marta. „Kas sa ei pea vihastama päew päewa järele üleannetumate, toorete poiste üle? vihas- tama orelitallaja üle, kes tuktuma jääb, nii et kantlisaalmi laulmise ajal orilas tuult ei ole? Ja mis sa siis oled saanud oma — ma ütlen weel kord — halvast ametist? Rikkust või? Jumal hoidku! Muu? Jah, köstri=auu! Sest sa ei ole midagi muud kui alatu köster ja koolipapa, ning suurtsugu ilma nae- rab sind selja taga välja ja mind ka.“

„Marta,“ hüüdis köstri-papa värisedes, „halb amet? Köstri= auu? — see ei või sinu tõsine mõte olla! Minu amet? Kas see ei ole peaaegu kõige esimene kihelkonnas? Kas just minu ja mu ametivennad ei ole mehed, kes inimeselapsed too- ruse ja rumaluse haugust välja aitavad, et nad inimeste selka kõlbaksivad ja enestele ja teistele kasuks ja õnneks elaksivad? Runingad ja keisrid saavad ju ka ainult koolmeistrite läbi inimesteks õpetatud. Kas sa ei tea, Marta, et ju piiblisgi seisab: „Õpetajad saavad hiilgama nagu taewa läik ja nagu tähed ifka ja igaveste?“

„Siis, kui nad maa peal nälga on surnud ja ära kurna- tud ja tuimaks tehtud ihu ja hinge poolest, ja ära põlatud,“ ütles Marta wahete.

„Põlatud?“ kogeles Juhan ja tõusis laua äärest püsti. „Kes põlgab mind? — Nälga surnud? Millal olen ma nälga kannatanud? Millal kannatasid sina nälga minu juures? — Ära kurnatud, tuimaks tehtud? Ma ei ole küll mitte enam see libe noormees, kes kord sinu ümber Kivisaare mõisas lipitses. Küll ei võiks meie ilma selle warata, mida sa mulle kaasa tõid, nii hästi elada kui praegu. Aga see on pahá, see on kuri sinust, et sa mulle seda nina peale wistad.“

„Mul on ka õigus selleks!“ käristas Marta.

„Emal“ palus Juhan, „wõta oma sõnad tagasi! Ära osta mind mitte lahti mu armsast ametist! Palu andeks, et ja minu auusat teenistust nii patusel kombel põlgad, et sa mulle mu waesust ja oma kaasawara ette heitnud — esimeest korda. Ütle, et sa rumalaste rääkisid? —“

„Mina rumalaste?“ hüüdis emand wihaselt wahela. „Mina? Andeks paluma? — Di, mis sa weel ei taha! Sinu amet on tõeste kõige pahem ja põlatum maa peal, ja mis ma ütelnud, jääb tõeks, ja miks sa oled nii kangekaelne ja ei taha ennast oma alatumast seisusest üles upitada lasta kõrgusele ja auule?“

„Mul on auu küllalt,“ hüüdis kõster ägedalt. „Mul on kõrgust küllalt! Seda ei pruugi sina mulle enam anda! Aga sind pimestab saatana ise, ja ma saan nüüd aru küllalt, mis kell on lõõnud!“

„Olgu mis on,“ wastas Marta liihidelt ja koristas laua pealt tassid ja taldreid kokku mis plarinal. „Mina ostan sinu aga siiski lahti. Ma ostan kiriku kaupmehele mõisa,

mida ta ammugi soovinuud, ja kõik lähme noorpaariga sinna elama."

„Noorpaariga? Mõisa? Kiriku kaupmehele? Halb amet? — pomises kõster ärituse pärast värisedes ja läks koolituppa tundi andma. Esimest korda oli ta täna nii mõttesegane ja kohmetu, et ta koolipoiste lugemise wigasi tähelegi ei pannud, nii et need imestades koolmeisteri otja wahtisivad, kes muidu nii terane ja wali oli. Kõstripapa oli nagu maha murtud ja maha rõhutud. Ja süda kees ja põles tal rinnas. Nõnda ei olnud ta veel ialgi enne olnud. Sõnad: „põlatud,“ „koolmeister,“ „halb amet,“ „nälgja furnud,“ „ära furnatud“ piri-fesivad ja wingusivad tal nagu erilased kõrwade ümber. Tume medalt ja kurwalt, nagu ta koolituppa läinud, tuli ta ka lõunesöögil. Ei siin, ei ka õhtusöögil räägitud sõna. Tume, rõhutatud waitolemine walitses igal pool. Sest ka emand Marta süda oli sapine. Wanemate oled tegi ka lapsed araks ja kartlikuks; nad ei teadnud, mis mõtelda wõi teha.

„Miks tema siis wihane on?“ mõtles kõster, „mis mina temale siis tein? Kas see ei ole naeste wiis, kes tuhatalibidast armastawad? Hammustab, kriimustab ja — õigus veel pealegi!“

„Miks ta wihane on?“ ohkas kõstrimamma. „Mis suurte paha ma talle siis diete tein?“

Esimest korda oli kõstripapa meelest, nagu oleks ta ükšina ilmas. Ei rõõmustanud teda kena suwidõhtu, ei lillede lõhnaias, ei õpiku laul. „Ta põlgab sind,“ mõtles ta, „sest ja oled jo waene kõster ja koolionu! Ta jätaks su maha, kui ta rikkaks jaaks. Ta wõttis su mehesis, kui ja tubli priske

noormees olid, — nüüd ja oled talle ära furnatub, ära nälginud. Nüüd wistab ta sulle oma kaasawara nina peale, ilma milleta ja waene kirifurott oleksid! Nüüd on sinu kõrge amet tema meelest jõe. Nüüd ilmutab ta oma südame saladust, et kõrtus ja uhkus teda täidab ja et ta oma lihase lapse ja oma mamuna sellele narrile alatumale mehele, sellele Jakob Tatrake tahaks ohwerdada, ainult sellepärast, et ta ka wal reinuwader on ja kõstri emandat ikka „proua“ Karlsoniks nimetab ja teda kumardab nagu baroni prouat. Oh naesed, naesed! — — Aga Juhan! kas ja ei ole ise ka natukene rumal, et ja weel sündimata asjade üle juba nüüd otsust teed? Marta pole ju weel kopikat oma loosiga wõitnud. — Mõttes kõndis ta toas edasi tagasi. Aga nii wäga ta ka oma pahandust ära tahtis peletada, nii wäga ta ennast uskuma tahtis panna, et tühi filmamoondus teda hirmutas, — see ei läinud tal korda; ta mõttesse jäi ikka see kindel arwamine, et suur õnnetus tulekul. Ta arwas naese südame sügawamasse põhja wahtinud olewat. Wõitku ta loosi peal ehk mitte — Juhan oli kindel, et naene tema vastu see ei olnud, kelleks ta teda siamaani pidanud. „Ta põlgab sind, ta põlgab sind, sest ja oled ju waene koolmeister, waene kõstri-papa!“

Mõrudus ja tafsane kurbtus asusiwad kõstri hingesse. Abielu õnn oli nagu unenägu ta meelest, mis nüüd mööda läinud. Nutralt, rusutult, sõna lausumata luusis waene kõstri-papa majas ümber. Lastegi peale waatas ta umbusaldusega. „Kes teab,“ ütles ta, „mis kurabi wõim ka teile südamesse ei istuta. Kes teab, kas ka teie mulle kord niisugust walu ei walmista, nagu nüüd teie tigeđa meelega ema.“

Kõstri-papa arwas oma kohusets, weel wiimast katset

majarahu jalale seadmiseks ära proovida. Wahest parandas Martakene meelt ning sai oma ülekohtust aru. Aga papa ei mõistnud diete peale hakata. Mida mõistus ja hea süda teda käsitsiwad, seda rikkus tundmuste ägedus ära.

„Maene,“ ütles ta, kui nad emandaga järgmisel päewal üksina juhtusiwad olema, just mitte liig maheda ja meelitama healega. „Ma tahan sind — õpetada.“

„Õpetada?“ kostis Marta lühideli. „Jäta oma õpetus tseenesele! mul ei ole seda waja!“ Sellega pööris ta papale selja.

„Ta ei wõta õpetust?“ wihasstas köster. „Ta ei taha aru saada, et tal ülekohtus? Siis on see tõeste tema tõsine arwamine, et ta õigust rääkinud. Tema mõtted on tõeste need, mida ta awaldanud? — Kuda wõisin ma ka selle juures kahtlema!“ Ja tumedalt ja wihaselt pööris ta mammale selga ning wihawaen nende wahel wõttis ikka enam maad.

Nõnda läks nädal aega mööda, laupäewa õhtu jõuudis kätte.

Köstri emand seisib kõõgis lõkendawa tule juures. See tuli sai täna rahutule tähenduse, sest mamma tegi pannkoofa, mida köster nii wäga armastas ja mida emand iga laupäewa õhtul pühapäewaks suure hulga walmis praadis. Nende kookidega tahtis mamma leppimisele teed hakata tasandama. Nagu wõi panni peal oli ka tema süda sulama hakkanud, kui ta abikaasa tajaft kurbtust ja rõhutud meelt nägi. Ta astus kookidega tuppa, wõttis südame rindu ja lähenes Juhaniile, kes suitstu pilwede sees tooli peal istus.

„Wanamees, oled sa veel pahane?“ küsis ta maha löödud filmadega, mis aurawasfe koogiwaagnasse wahtisivad.

Nagu minewiku sülest helises kurwale mehele tasane wärisew heal hingesse, ja alandlikult lastis ta pea norgu, nagu ootaks ta, et mammakene endisel wiisil ta otsaesisele suud annaks. Seal fofistatas saatan ise talle kõrwa: „See on kõik ainult wale ja pettus! Wõib ta oma meelituse läbi sündimataks teha, mis ta nii selgeste wälja ütelnud? Ja kui mamma oma käe ta kaela ümber pani, peastis ta enese wägise lahti ja ütles pead raputades:

„Ei, Marta, sa ei ole hea inimene! Sinu süda ei ole ialgi minu oma olnud, waid sa teenid ebajumalaid, kes sinu sees elutsewad ja keda ma ei aimanudgi kuni siamaani. Sa oled — ära pane pahaks — kuri kawal naene.“

„Zuhan!“ kogeles Marta ehmatades ja pisarad tungisivad tal filma. „Mina kuri ja kawal naene! Jumal andku sulle andeks! Mis ma olen sulle teinud? Mis ma olen rääkinud, mis mitte õige ei oleks?“

„Ja sa jääb oma sõnade juurde?“ hüüdis köster wahese. „Ja sa ei tunne oma ülekohtust ikka veel mitte ja ei kahetse oma pattu kotiriides ja tuhas?“

„Ei kahetse pattu,“ wastas Marta, „pattu? Oh sa wägiwaldne mees! On see siis tõeste wõimalik? Pannkooka teen ma temale — waa! kui kenad — nuusuta, mis sugune lõhn! Tema juurde tuppa tulen ma, tahan teda meelitada, kallistada, tahan kõik wiha ja tüli unustada, alandan ennast ja astun

esinõese samm — — ja tema, tema tõuukab mu ära enesest, nagu oleksin ma kihwtine! Sa wana tigelops, sa, sa — “

„Ja jah, iitle aga wälja! wana narr, tahtsid sa ütelda!“ hüüdis köster wahela. „See ma olin, nii kaua ma truu ja tõijse armastuse sisse uskusin, — sind uskusin! Aga see on nüüd möödas. Wana olen ma küll, aga mitte enam narr. Tahad sa tark olla, siis jäta mind rahule ja trahteeri oma pannkoogidega kirikupoe kawalat kaupmeest, seda kelmi alatuma meelega nokutajat ja käpuli-käijat, kellel enam wõlgasi on kui karwu peas ja kellele sa meie Viisikest heameelega tahaksid ohwerdada, sa halp naene, minu maja häbi!“

„Mis?“ hüüdis Marta ja wihapuna lõendas tal näo peal. „Mina olla halp naene, sinu maja häbi. Oh sa kuri kangekaelne wanamees! Aga hea küll! Et sa nii leppimata ja jumalakartmata oled, siis tahan ma sulle ka päris wihapuri-kaks olla, kuni sa aru hakkad saama ja meelt parandama. Nüüd pead sa ka teada saama, et isand Tatar neil päewil minult Viiji kätte palus ja et mina seda temale lubasin.“

„Mis?“ karjus köster, „ilma et sa minu ja tüdrutu enese käest küsijid?“

„Mispärast sinu käest?“ kostis Marta mõrudalt. „Kas ma juba ette ära ei teadnud, misjuguise wastuse sina annaksid? Ja rumala plika käest — mispära? Ta ei mõista õnne wastu wõtta; aga küllap asi heaks läheb, kui ma toreda mõisa ostan, kullakottijä raputan ja isand Tatra landraadiks tõstan. Wõit minule peab saama!“

„Ea on kõrgi meelega ja kangekaelne!“ hüüdis kõster waluga.
„Oh, naene, pean ma seda ikka ja ikka veel sinust nägema!“

„Olgu mis on, ma võidan,“ kõneles Marta eksitamata edasi, „siis lähen ma väimehe juurde elama ja sa võid kooli-
onuks jääda nii kaua kui ja tahad!“

„Ka lahkuda tahad sa minust?“ hüüdis Juhani.

„Miks mitte?“ vastas Marta. „Sa saaksid siis ju oma tige-
dast kurjast naesest lahti ja võiksid eksitamata oma mõisa-
kirjutajaga laulda ja lobada, selle laisa unise poisikesega, kellele
sa oma lapse ja mamona kaela tahad visata, selle kerjajale,
kellel muud ei ole kui see hing“ . . .

„Ära sõima inimest mitte, keda sa dieti ei tunnegi!“ kar-
jus kõstri papa. „Ea on tark ja wiisakas mees, nagu ma
teist enne pole näinudgi. Hea meelega annaksin ma oma
tütre sellele tublile inimesele, sest minu lapse õnn saaks tema
hoole all õitseda. Aga sellest ei tea ma veel midagi lähe-
mat ja sellega on ka veel aega. Sina aga mine Jumala
nimel oma landraadi juurde, ehk kõige parem veel sinna,
kus pipar kasvab, või koguni —“

„Hauda!“ nuuksus Marta wabele.

„Jah, parem on hauas olla kui kui maapealse pörgus,“
kõneldas kõster ning jooksis toast, kus tal õht liig palawaks
hakkas minema, aeda puude wilusse.

„Maapealne pörgu? kogeldas Marta, temale tarretanud
pilgul järele wahtides. „Tal on õigus! Aga sellest pörgust

peastavad seadused, — tulgu lahutamine! Jah, meie laseme endid lahutada!" hüüdis ta waljuste, nii et papa seda weel kuulda wõis.

Maja rahu ja õnn oli nüüd täitsa kadunud. Liiskese meelitused ja waigistused ei mõjunud midagi. Ta waene laps nuttis oma silmad punaseks. Sest oh! weel teine teraw mõõt oli talle südamesse tunginud.

„Sumalaga, Liiskene!" oli kirjutaja Albert eila aia taga oja kaldal öelnud, „Sumalaga ma lähen siit ära — kaugele."

„Kaugele?" oli Liisi ehmatades kostnud. „Teie lähete ära, herra Weste?" ja seejuures oli sukk, mida ta kudus, neiu käest maha kukkunud. Nüüd, kus ta lahkumisest kuulis, sai talle alles selgeks, kui kallid see noormees ta meelest olnud.

„Jah, Liiskene," kostis Albert, „ma rändan ära kaugele wõõra ilma sisse."

„Ja mispärast siis ja kuhu?" kogeldas neiu mahalöödud silmil.

„Mispärast?" kostis noormees. „Sellepärast, et ma omale oma ulualust, oma urtsikut ja maalappi lähen otsima, ja et siin ometigi ainust südant ja kallikest minu jaoks ei ole. — Kuhu? Wenemaale, kaugele Wenemaale meie noore grahwiga, kes sinna mõisa ostab."

„Wenemaale?" kordas Liisi pittamisi. Pisarad weeresiwad tal põskede üle, kurbtuse ja pahanduse pisarad selle üle, et Albert sugugi ei küsinud, kas tema jaoks siin tõeste ainust põlswat südant ei olnud, sest ta oli ju siin, see süda!

„Sind liigutab minu lahkumine, armas Liisi?“ ütles Albert pika wahaja järele. „Pole wiga. Ma tahan sulle pikalt ja laialt kirjutada, kuida Wenemaal nisu ja ristitheim ja tubakas kaswab, ja kuida seal inimesed elawad.“

„Ma ei taha teie nisust ja tubakast midagi teada,“ sofistatas Liisi mürudalt, temale selga pöördes, „fellest wõite mõne ilusa Wene neiuga juttu ajada.“

„Ja miks mitte sinuga,“ naeratas Albert. „Kas sulle siis wastu meelt on, kui ma mõne ilusa Wene pruudiga Krimmis wõi Kaukasias altari ette astun?“

„Pruudiga?“ hüüdis Liisi kahwatades, „teil on pruut Wene maal? Oh teie kuri inimine!“

Sõgewad tundmused ajasiwad neiutese põgenemisele. Ta tormas ruttu koju poole, kuna Albert talle naerdes järele hüüdis:

„Sinu pärast jään ma weel kahetsaks päewaks siia ja tulen sinu wanemaid Jumalaga jätna, enne kui ma Wene- maale pruudi juurde reisin!“ —

Liisikene kannatas õnnetuma armastuse rasket piina. Ta nuttis öösel ja lõppes näost ära. Selle walu juurde tuli weel kurbtus wanemate waenulise oleku üle. Need wõõrdusiwad teineteisest iga päewaga ikka enam ära. Umbusaldus ja tume mürudus wõttis mõlemate meeled ikka enam ja enam wangi. Oma nuttis kui ta üksina oli, ja kõstripapaga sündis, mida keegi ei oleks aimata wõinud — ta amet sai talle wastumeelseks, läks halwaks ta meelest. Kuida wõisgi ta wabalt

tööd teha oma walutawa südamega, kui tal sõna „lahutamine“ läbi hinge kajas.

Ja — lahutamine, lahutamine, see oli hirmus sõna, aga meelehaigele kõstri-papale hakkas ta aegamööda õige tutwaks saama; ta hakkas peastmist tähendama, peastmist sellest piinast, mida ta praegu kannatas. Aga ka sellele lootusele tuli ots. Kõstrile juhtus seaduse-raamat kätte ja seal seisis selgel sõnal:

„Sõimamise, ähwardamise ja vähemate tegewliste puutumiste pärast ei lahutata alamat sugu abielu-paarisi mitte.“

Jah, nõnda seisis seaduses ja kõstri-papa pidi tunnistama, et ka teda alamat sugu inimeste selka tuli arvata, hoolimata sellest, et ta oma ametit ise nii kõrjeks ja oma seisust suureks pidas. Parata ei olnud midagi — lahutamisest ei wõinud juttugi olla.

Wanakene hakkas silmanähtawalt närtsima ja kolletama. Ta meeleterawus, ta hea tuju, ta terwis hakkasiwad kaduma. Sõpetaja ja kõik teised raputasiwad pead, kui nad rusutud tumeda olekuga wanameest nägiwad, kes nüüd kõikide imestuseks orilamängus ja laulus wigu hakkas tegema. Kõstri-papa ei oodanud 'praegu' midagi muud nii suure igatsusega kui surma. Minult surm oli weel peastmise toojaks.

Ühel pärastlõunel astus ta söögituppa, kus kohwilaud laetud oli. Laus oli laua peal täis kallatud, suhkur, leib ja wõi seal kõrwal. Mamma oli wist praegu jooma tahtnud hakata, aga kõõki wõi mujale astunud, kuhu talitus teda kutsunud.

Elutiüdinunud kõstri=papa astus tumedas mõttes laua juurde. Ta võttis toosist peent suhkurt pihu peale ja hakkas seda sügavmeeleliselt vaatlema.

„Kihwt, just nõnda näeb sa wälja,“ ütles ta iseenesele. „Aga suhkur on ilmasüüta lapsutene sinu wastu, sina aga oled kuri wägew hiiglane! Elu raskeid ahelaid murda on sul nalja asi! Kihwt, kui kergeste peastad sa inimese lõpmata walu ja piina käest! Mii palju, kui mul sind pihupesa peal on, paneb inimese magama igawisele unele!“

Ja nende sõnadega puistab papatene suhkru tae pealt kohwi tassi.

Müüd läks kambri= ukse lahti ja sisse astus emand Marta. Ta oli klaas= ukse tagant, mis roheline gardinaga kinni oli laetud, kõik kuulnud, ja wälja astudes ka weel näinud, kuba Suhani läsi tassi poole käis ja walge pulwer kohwi sisse jooksis. Ta oli kahwatu kui furnu. Pikkamisi, tarretanud pilgul, astus ta laua juurde ja võttis kohwitassi kätte.

„Mees,“ hüüdis ta tumeda healega, kuna tajs ta käes wärises. „Mees — ma joon!“

„Sumala nimel,“ wastas Suban, abikaasa kohutawa näo ja oleku üle ehmatades. „Joo aga peale! Kohwiga joob ju naesterahwas oma walu ja mure lõhtu. Murrab mees ta wastu truuduse — kohw trööstib naesterahwast. Põlatud siset, mis teda „ära kurnatud“ wanamehe külge kõidab, aitab kergemaks teha — jällegi kohw! Sureb tal mees eht lasi — naesterahwas joob leinamiselt kohwi! Joo aga joo kohwi, naene!“

„Jsa!“ hüüdis Marta ahastawa healega ja wabisebes, „ma joon! Ma joon tõeste!“

„Joo siis ometi!“ tähendas köster, kõrwale pöördud näoga.

Müüd pani aga mamma tassi laua peale tagasi, ringutas käsa ja karjus, lahtise akna juurde tuikudes, hirmsa healega: „Mõrtsukatad, mõrtsukatad, mõrtsukatad! Oh sa püha Jumal, ta annab mulle kihwti!“

Alnast juhtus kirituõpetaja mööda minema. Hirmust häbätsifa kuuldes jäi ta seisma nagu soolajammas.

Köster astus aga toas kindlal, tumedal näol laua juurde ja jõi kohwitassfi ühe suure lonksuga tühjaks. „Sinu terwiseks, naene,“ ütles ta.

Marta kargas akna juurest hirmsa ahastusega tagasi, aga ta ei wõinud teda enam joomast keelata.

„Appi! Appi!“ kisendas ta heleda healega, ja jõuetult langes ta mehe jalge ette põlwili. „Appi! Appi! — Jsa, Jumala pärast! Mis sa tegid! Jsa! Ela, elal! Jлма minuta ei taha ma elada. Eh! lasse mind surra enesega.“

Müüd astus õpetaja sisse. „Mis siin on sündinud?“ togeles ta surmahirmul. „Rääkige, inimesed! mis teil on?“

Sõnalausumata tõstis köster pool minestanud abikaasa maast üles ja hoidis teda hirmunud näol oma kaenlas.

„Marta, võta meelt ja mõistust! Mina olen waene põlatud foolionu! Jлма minuta ei taha ja elada? On see tõsi? Minuga tahad sa surra? Minuga?“

„Sinuga, sinuga!“ nuuksus Marta, „sa minu kõik, sa minu kõige armsam maa peal! Oh, oleksin mina ometi kihwti joonud. Oh, appi, appi!“

„Kihwti?“ hüüdis õpetaja lallitava healega.

„Ja sa oleksid mulle andeks annud, et ma sind ära kihwtitaksin?“ küsis kõster wärisedes.

„Ma ei oleks seda kellegile ütelnud,“ nuttis Marta, „ja ma kahetsen, et ma enesele peastjaid hüüdsin. Kui meist kumbgi pidi surema, kui hea meelega ei oleks mina see olla tahtnud! Wait ja kaebamata oleksin ma hinge heitnud! — Oh, appi, õpetaja herra, appi! Mis mina ilmas peale hakkas, kui tema sureb!“

„Noh, siis tere, tere naene rõõmsas uueste alustatud elus!“ hüüdis kõstri=papa naerdes ja tõmmas abitaasa tormiliselt rinna wastu. „Dnn sulle, sa truu hing! Tantsime ja laulame, naene! Kõik oli ainult paljas unenägu! Meie õnnetus, meie wiletsus on lõppenud! Tassis oli selge puhas auus kohw, selge ja puhas nagu sinu armastus ja truudus. Tantsi, Marta! Täna on pulmad! Ema, ema, õpetaja herra on meid praegu laulatanud! Wiulid wälja ja kõiksugu pillid ja wiled! Tantsige, armsad pulmalised! Dissa pulmad, dissaaaa!“

Heal jäi tal rindu kinni rõõmu ja õntfuse tuhinal, ja ta tuitus ja pidi ennaft laua najal püsti hoidma.

„Mis see siis tähendab?“ küsis õpetaja imestusega. „Kas te olete hulluks ja ogaraks läinud, kõster?“

„Siis ei raputanud ja mulle mitte kihwti kohwitasji?“ algas Marta läikivail silmil. „Sa ei tahtnud mind mitte ära kihwtitada?“

„Ei find ega mind!“ vastas köstripapa. „Minu patune kõne, mida ma siin laua ääres iseenelele pidasin, on find ekstitanud. Jah, ema, nüüd näen ma, et sa mind armastad. Anna mulle andeks minu kangekaelust, minu südame kõwadust!“

„Anna ka mulle andeks minu rumalust!“ hüüdis Marta wahela, „anna mulle andeks minu jumalakartmata umbusaldust!“

Ja nad hoidsiwad teineteist kaenas lõpmata õnnetundmuses.

Õpetajale oli asi selgeks saanud. „Aamen, aamen,“ ütles ta õnnistades, „Jesand hoidku ja õnnistagu teid! Hoidku ta teid kurja eest! Hoidku ta teid — wõidulooside eest! — Jah, armsad sõbrad!“ kõneles ta edasi ja hakkas mõlemate kätest kinni, „wõiduloosid oliwad teie tüli põhjus! Mamon peletas teie filmi, pani tarretama teie südamed. Mamon ei ole teile õnneks, waid õnnetuseks. Tänaige taewa isa, et ta teile lepitust ja rahu saatis — kohwi läbi. Imelikud on Jumala teed! Mida mingi wägi ei oleks teha wõinud, seda tegi see suhtur' ja see taks siin! Aga kõik ei ole weelgi lõpetatud. Teie peidate ikka weel madu oma rinnas. Ta saadab teid siiski weel hukatusesse, kui teie teda enestest ära ei heida. See madu on teie wõiduloosid. Heidke wõiduloosid enestest ära, kui te' rahu ja õnne majasse tagasi soowite!“

„Õigus, õpetaja herral!“ õiskasiwad mõlemad, „see on tark sõna! Kadugu meie kurjad wõidupaberid!“

„Ma põletan oma loofi ära!“ hüüdis Marta.

„Mina omal ka!“ lijas Juhhan juurde.

„Mitte nii üle kaela, sõbrad,“ maanitses õpetaja. „Sellest ei oleks mingit kasu. Ma annan head nõuu. Rintige oma loofid waestele, ütleksin ma, kui meil waesid oleks, sest Kasevere rikas grahw kannab kõigi siinsete waeste eest hoolt. Rintige —“

„Ma tean, mis ma teen,“ õiskas kõstri-papa wahela. „Mull on kena mõte! Anname oma loofid saatuse hoolets! Mis sa arwad ema: ma kingin oma loofi — kirikupoe kaupmehele. Ma teda küll suuremat ei falli, näen ma aga, et ta minu loofiga wõidab, näen ma, et ta saadud rahaga nõnda ümber käib nagu auus ja helbe inimene, näen ma, et suur õnn tema meelt ja südant parandab, siis pean ma seda taewa isa näpunäiteks ja tahtmiseks, ja kui meie plika wähegi rahul on, siis — siis, noh siis sündigu, mida sina nii wäga igatsed, ema!“

„Oh sa kelm,“ naeratas emand Marta rõõmsa näoga, „kas sa arwad, et ma aru ei saa? Hea ja lahtusega tahab ta mind sundida, et ma oma loofi — kirjutajale kingiksin. Noh, olgu peale! - Pärisk hea meelega ma seda ei tee, aga üks hea tegu on teise wäärt! Olgu siis, minu loofi saab kirjutaja.“

Kui hundist räägid, siis ta tuleb. Emand Marta kõne woolu tahtusteks astus praegu Albert uksest sisse ja tahtis kõstrirahwast enne reisu Jumalaga jätta.

„Jumalaga jätta?“ küsis kõster imestades. „Kuhu te siis lähete, herra Weste?“

„Sinna,“ kostis Weste, „meie wana grahwi herra juurde, les mind futjus, ma ei tea mispärast, aga paariks kuuks pidada ma sinna jääma.“

„Ärge uskuge teda!“ hüüdis torruga Riisi wahese, les praegu tупpa astus. „Ta waletab! Ta rändab Wene maale, tal on pruut Krimmis.“

„Ja,“ naeratas Weste, „ma olin walelit, aga ainult selle neiuksese wastu siin, kellele ma nõnda kõnelesin. Mis otstarbeks ma seda tegin, ei tohi ma praegu weel mitte ilmutada. Ei, Riisikene, ma ei reisi mitte Wenemaale! Pruut mul küll on, seda wõin ma nüüd küll ütelda, aga mitte Krimmis, waid siinsamas ligidal. Siin üsna lähedal elab ta ja sa tunned teda wäga hästi.“

„Medniku Juuli,“ sosistas Riisi ehmatades ja pööris akna poole. Bisar weeres tal filmast.

„Ahaa, ma märkan, mis siin kell on lõonud,“ ütles köster, tütre poole piiludes. „Noh, katsume õnne ja olge pärast rahul. Mina ja ema oleme jälle ühes nõuus, kõik tüli ja pahandus on meie wahel lõppenud. Kui teil midagi kõnelda on, siis wõite edespidi julgeste meie mõlema ette astuda.“

Imestades waatas Riisi wanemate poole. Isa ja ema naerwad filmad tõendasiwad neid sõnu. Rõõmuhüüdega jooksis neiu wanemate rinnale.

„Isa, ema, nüüd olete jälle minu, nüüd olen ma jälle õnnelik,“ hüüdis ta.

„Hea küll,“ wõttis kõster sõna. „Reiſige ſiis, kuhu teid kutjutakse. Kirjutage meile warsti ja mõtelge meie peale sõbruses ja armastuses, nagu meie teie peale!“

„Nagu teie minu peale?“ kogelbas Weske maha löödud filmadel. „Kas ka auustatud majaemand?“

„Seda saate kohe näha,“ wastas kõster. „Ta ise ütleb teile, kui hea ta teie wastu on.“

„Minu wastu? Hea?“

„Ja,“ ütles Marta külmalt ja niisuguse näoga, nagu oleks ta usfirohtu suhu wõtnud. „Mul on ſiin üks wõidu=loos, ja et ma teile ſüdamest õnne ja kindlat tulewikku soowin, ſiis —“

Mammale tuli kõha peale. Kõster aga kõneles tema eest edasi:

„Siis kingin ma selle loosi teile, millest tinawalamisel selgeks tuli ja Piima=Kadri kaardid teada andſiwad, et ta suure loosi wõitwat. Jumal andku õnnistust!“

Meier oli imestuse pärast kohmetu. Suurel ſilmal wah= tis ta paberi peale, mille emand talle kätte pistis, ja ſiis kõigi toas olejate otſa. Viigutatud meelel tänas ta kõiki — mammad, papad, õpetajad, liiſid, — ſiis tormas ta minema.

Ma arwan, iza, nüüd on ſinu käes järg, „ütles Marta.“

„Õigus,“ wastas kõster, astus afna juurde ja hüüdis poe poole, mille ukse ees Jakob Tatar ſeisis:

„Pst, pst, naaber! Astuge siia — paar sõna!“

Kaupmees tuli uudishimulise näoga ja võttis kõstri käest imestawa näoga wõiduloosi wastu, kuna emand Marta sinna juurde pika seletawa kõne pidas. —

Mõnda oli siis tüli ja pahandus kõster Karlsoni auufas majas sellega lõpetatud ja rahu- ning õnnepäikene hakkas jälle heledaste paistma. Viisikene ootas igatsusega linnast kirja aga nädalad läksiwad mööda, ilma et Albert temale ehk wänematele teada oleks annud, mis ta tegi. Viisi püüdis ennast trööstida, nii hästi see läks, ja ootas, ootas.

Sügise loojumise-aeg jõudis kätte. Kõstri rahwas uuris põnewusega ajalehe aruannet loositud pileтите kohta, aga esimene pilk näitas juba, et peawõidust mõlemad piletid ilma oliwad jäänud. Aga siin, mis see tähendab? Kas siin ei seisaks see number, mis kiriku-kaupmehe loos kannab. Sige, kaupmehele kingitud kõstri-papa loos on wiistuhat rubla wõitnud!

„Minu loos? Wiistuhat rubla,“ kogeleb kõstri-papa wärisedes. „Noh, Jumala tahtmine sündku!“

„Mis, mis? isand Tatar on wõitnud?“ öiskab emand Marta ükste peal hiilgawal pilgul. „Oh õnne! Oh rõõmu! Oh mõis! Oh kena! Oh taewalik!“

„Oh rumalust! Oh halpust!“ urises kõster. Aga olgu peale! Ehk pidas ta sind õnnelumal meeles, waene Albert.“

Ja kõster uurib ja otsib, kas ehk Weste loosi number ta kusgil seisaks. Ta ei usu üht lehte, ta uurib neli wiis tükki

läbi — asjata. Weste number ei ole wõitude seas. Õnne-
jumal on tema tõeste ära unustanud. Aga waata — oh,
kurbtust — kustutatud numbride seas seisab Alberti loosi
number haleda näoga! Sellega on kõik lootused möödas!
Weste number on kustutatud! —

Rõstri majas oodati nüüd mitmesuguste tundmustega isand
Tatra kosjatulekut. Mamma kandis aina pühapäewa riideid
ja arwas juba tundwat, kuba alandlik ja õnnelik wäimees ta
kätt suuteleb. Rõster oli pahas tujus ja otkaline. Viisikene
aga wärises surmahirmus; iga kord lõiwad ta silmad kirjaks,
kui leegi uksest sisse astus.

Imelikul wiisil oli aga kõik ootamine asjata. Jakob Ta-
tar ei tulnud kosja, ei tulnud tänamagi, et kõstri papa kingi-
tus talle waranduse majasse toonud. Tatar oli kawal kelm.
„Mis ma waesest piikast enam hoolin,“ mõitles ta. „Oma
praeguse rikkuse kohta wõin ma ju Jumal teab kui jõuka
naese saada. Wõtku kõstri Liisi see ja teine.“

Rõige rohkem sai kirikuõpetaja kaupmehe kelmust kuulda.

„Teile andis taewas suure õnne, isand Tatar, ütles ta,
„täna teada, et ta teile jõuudu on annud hädalistele appi
tõtata ja waeseid toetada. Eila jäi waene päewiline metsas
puu alla. Surnud mehel jäi waene naene seitse lapsega
järele. Ma palun waestele weikest andi.“

Aga pilkawalt hakkas kaupmees naerma ja ütles, kui ta
kõiki fanta aitama tahtwat hakata, siis ei jääda tal ta warast
midagi enam järele.“

„Dpetaja soovi peale läks ta kõster kaupmehelt waestele weikest armuandi paluma.

„Sajandil osa teie wõidust peastab waese perekonna wiletsusest,“ ütles ta.

„See on mul üks kōit,“ tännitas halastamata kelm upsalt. „Ma lähen linna elama. Wiige emandale palju terwisid“

Ja teisel hommikul oli poeüks kinni. Parema kauba oli Tatar kaasa wiinud ja linna läinud.

„Mingu ta, kus tühi!“ hüüdis kõstri-papa. „Warsti on ta mamon linnas läbi lööbub ja ta on wiletsam kui ialgi enne. Ja sellele wõrukaelale tahtsid sa meie last anda, ema? Selle läest lootsid sa armastust ja hooletandmist wanabuses, kui mind enam ei oleks olnud?“

„Ja see kelm tohtis mind prouaks sõimata,“ siunas emand Marta, „ja oleks tal miljonid ja ta tahaks veel meie last — ma ei annaks talle!“

Kõige õnnelikum oli nüüd muidugi Liisi, ehk ta küll südamest kahetsema pidi, et õnn nii pimedalt sellest mööda läinud, kes Liisi arwates kõige rohkem tema wäärt oleks olnud. See oli weidi kurb, aga — külap aeg asjad parandab. Peaasi oli ju praegu see, et neiu inetumast kofilasest nii õnnelikult lahsti saanud.

Kauase, kauase piinarikka ootamise järele tõi postimees linnast ühe kirja — Albert Weste läest! Mitte Liisile, waid papale enesele. Kui kõster kirja lahsti wõttis, wärises Liisi nagu haawaleht. Mis ta küll kirjutas, kas paha wõi head?

Rõõster luges kirja esite salaja iseenesele, siis rõõmsa mokamuigutamisega teistele waljuste ette:

"Rõrgeste auustatud kõstri herra!

Kallis sõber!"

Rõige pealt palun ma Teilt andeks, et ma nii kaua wait olnud. Ma ei tahtnud teile ennemine kirjutada, kui mul midagi kirjutada oli — see tähendab, ma tahtsin ära oodata, kas saatus mulle seda annab, mida ma igatsenud. Siin ei mõtle ma mitte selle wõiduloosi peale, mida ma teie kõrgeste auustatud proua käest fingitud sain, ja mis, nagu te' wist ära olete näinud, loodetud kullahunnikut mulle mitte ei toonud. Noh, ma ei tea selle juures mingit kahju kahetseda. Mull oli aga teine asi ootusel. Teie teate, kallis sõber, et ma kaunis wike põllumees olin ja et ma suure isuga põllutöö saladusi püüdsin uurida. Wabadel tundidel hakkasin ma paari aasta eest üht raamatut meie maa põllutööliste asjanduse üle kirjutama, mille ma tänawu kewade trütki andsin. See minu raamat oli meie armulise wana grahwi herra kätte juhtunud. Ta oli teda lugenud ja minu' mõtled ja õpetused oliwad talle meele järele olnud. Ta kutsus mind linna, et minuga mu töö üle kõneleda. Ta tegi minuga päris suure eksami weel suusõnal ära. Ta pani minu teadmist imeks ja lubas mulle hea ja suure koha ühe oma mõisa peal anda. Viitwa mõisa walitseja lasti mõne nädala eest raskete eksituste päraši lahti. Kuni tema äraminemiseni pidas mind grahw linnas oma juures. Nüüd aga on ta nimetatud suure mõisa täitsa minu walitsuse alla andnud ja ma asun neil päewil sinna elama. Minu' palk ja sissetulek on nii suur,

Bibliotheca
Universitatis
torpatensis

et ma seda enne unesgi ei oleks arvata võinud. See on siis minu uubis. Ja nüüd saagu Teile siis minu südame palavam soov ja kõige alandlikum palve jalge ette weeretatud. Armas kallid isa, auustatud ema: tehke minu tulewik õnnelikuks selle läbi, et Te' mulle oma tütre Liisi abikaasaks annate. Ma armastan Teie tütart palavamalt, kui oma elu ja loodan ka tema vastu armastuse peale. Armsad wanemad, võtke mind oma pojaks! — Wastust tulen ma ülehommelise vastu võtma, kui ma Teilt läbi oma uue koha peale lähen.

Kõige südamelikuma terwitusega

Teie kõigealandlikum

Albert Beske."

"Noh, Liisi, mis sa arvad?" küsis isa kelmikalt.

Liisi vastus oli sügaw punastamine.

"Ema, mis sina arvad?"

"Tee, mis sa tahad!" hüüdis see pool naerdes, pool kulmu fortsutades.

"Ma arvan, asi on nõnda korras," tähendas köstri-papa kuiwalt.

Rõõmu õiskamisega langes Liisi wanematele kaela ümber.

Seal läks üks lahti ja sisse astus, häbelikult naeratahes — Albert Beske ise."

"Ärge pange pahaks, ma lendasin kirjale koha järele," ütles ta.

Liisi kahwatas rõõmu ja õnne pärast lumiwalget. Köster aga astus nooremehelise südamelikult vastu ja tõmbas teda tugewaste rinna vastu. Emand Karlson wõitles nagu veel

mõne wastiku tundmusega, aga kui Albert auupakkilult ta kääle suud andis, kadus wiimne lorts ta kulmilt, ta pigistas südamelikult wäimehe kätt.

Nüüd alles lähenes noormees Liisile. Ta waatas talle kaua silma, siis hakkas ta tema käest kiuni. Nõnda astusiwad nad wanemate ette. Rõstri=papa tegi weikeste õnnistuse-palwe, mispeale sisseastuja kirikõpetaja tugewaste „aamen“ ütles.

Esimest musu ei saanud aga Albert mitte siin teiste ees, waid alles õhtul aias.

Raamatud,

mis A. Bujchi raamatukaupluse kulguga Tallinnas ilmunud ja seaktsamast kui ka teistest raamatukauplustest ning ümberrändajate raamatumüüjate käest saada on:

I. juturaamatud.

Ameerika uudisjutud. Eesti keelde toimetanud A. Stankow. Pildiga. Hind 15 kop.

Kramüüdnud pulma luub. Jutt Eesti rahwa elust. Kirjutanud J. M. Sommer. Hind 20 kop.

Head sõbrad. Novella linnarahwa elust. Kirjutanud J. Pärn. Hind 20 kop.

Rihlasõrmus. Jutustus Eesti rahwa elust. Kirjutanud J. M. Sommer. Hind 20 kop.

Musta mautliga mees. Eduard Wilde uudisjutt. Hind 20 kop.

Randlased. Sündinud lugu, Franz Hoffmanni järel Saksa keelest tõlkinud A. Stankow. Kahe pildiga. Hind 15 kop.

Surnuks arvatud ehk kahele mehele laulatatud. Jutt rahwa elust. E. Wichert'i järel Eesti keelde kirjutanud J. M. Sommer. Hind 30 kop.

Tallinna saladused. Eduard Wilde naljajutt. 1887-aastal kahes trükis ilmunud. Hind 15 kop.

Sala sidemed. Eduard Wilde uudisjutt. Hind 20 kop.

II. waimulikud raamatud.

Armu-healed Jēfufe ja tema jūngrite juust. Ewangelii-Luteruse koguduse hingede äratusjeks usklikkude kirjad, kofku seatud. Hind 20 kop.

Õnnistuse tee. Igapäewane palweraamat. Hind 18 kop.

Siioni leiwa-palutesed. Ewangelii-Luteruse usuliste igapäewane palweraamat. 1887 aastal kahes trükkis ilmunud. Hind 20 kop.

August Busch'i kuluga trükitud waimulikud raamatud:

Laste jõulupuu laulud. Hind 10 kop.

Õndsaks tegew Ketsjemane aed. Ewangelii-Luteruse usuliste igapäewane palweraamat. Hind 20 kop.

III. näitemängu raamatud.

Nihlatud. Nali ühes järgus. Kirjutanud J. Silla. Hind 15 kop.

Sepoeg. Lustimäng wiies waatuses, A. v. Koge järelle toimetanud J. Silla. Hind 30 kop.

Piirjärwe rentnik. Lustimäng wiies waatuses. Keelde toimetanud A. Sankow. Hind 15 kop.

www.books2ebooks.eu